

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШИ СУД У БЕОГРАДУ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ
К-По₂ бр.28/2010**

ТРАНСКРИПТ АУДИО ЗАПИСА

Са главног претреса од 05. новембра 2010. године

КОНСТАТУЈЕ СЕ да су на главни претрес приступили:

- заменик тужиоца за ратне злочине Милан Петровић,
- оптужени Бранко Грујић и Бранко Поповић, који су доведени из Окружног затвора у Београду,
- браниоци, адвокати Миломир Шалић и Мирослав Перковић,
- пуномоћници оштећених Наташа Кандић и Славица Јовановић,
- приправница адвоката Перковића Лана Дураковић,
- присутан је и асистент заменика тужиоца за ратне злочине Тамара Благојевић.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се главни претрес ОДРЖИ.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се у наставку доказног поступка прочита:

- потврда о смрти за Селимовић Османа, Рамић Исмета, Осмић Изудина, Кахримановић Нешада, Мусић Меху, Мусић Саида, Мустајбашић Самира, Лупић Омера, Авдић Нурију, Ђулић Хајрудина, Ђулић Јусуфа, Ђулић Омера, Грахић Мују, Гојкић Хамзу и Мусић Шабана, које потврде су достављене суду 28.10.2010. године.

Да се на основу чл.337. став 1 тачка 1. ЗКП-а прочита:

- исказ Ерић Косте, сведока саслушаног пред Окружним тужилаштвом у Бијељини 22. маја 2008. године – записник о саслушању свједока сачињен тога датума.

Да се прочита:

- **превод са енглеског на српски језик документа прибављеног од стране Међународног кривичног суда за бившу Југославију у предмету «Тужилац против Вујадина Поповића, Љубише Беаре, Драга Николића, Љубомира Боровчанина, Здравка Толимира, Радивоја Милетића, Милана Гвера, Винка Пандуревића, Милорада Трбића» под називом «Обавештење Тужилаштва о подношењу војног извештаја Ричарда Батлера».**

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

ОТКЛАЊА СЕ извођење доказа саслушањем сведока Обреновић Драгана, Благојевић Видоја и Јокић Драгана, који су и после више покушаја суда, остали недоступни за испитивање.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Има ли нових предлога у допуну доказног поступка?
ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Нема.

Констатује се да странке сагласно изјављују да нема нових предлога у допуну доказног поступка.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Пре него што констатујемо да је доказни поступак завршен, ја ћу дати реч прво тужиоцу, да ли још нешто има да каже, а онда ћу питати одбрану, да ли траже време за припремање одбране по прецизираној оптужници коју су добили пре недељу дана. Изволите.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Ја сам доставио прецизирану оптужницу 28. октобра 2010. године и испоштовао рок које је одредило веће, а то је да до 01. новембра прецизирана оптужница се достави.

Обзиром на велики број имена, података које оптужница садржи, грешком је дошло до, и у овој оптужници до испуштања два имена под тачком 1.2. оптужнице и та имена под тачком 2. те оптужнице и са тим у вези извршио сам нешто детаљнији опис радње кривичног дела под II.1.-б) оптужнице и како сматрам да се у битноме ништа није догодило ни у погледу

радње кривичног дела ни у погледу квалifikације, то верујем да ће одбрана и колеге браниоци лако схватити о чему се ради, па да оно после. Ја сам то и написао, за суд и за одбрану, у довољном броју примерака. Оставите за Вас оверени примерак.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, коме сам дала оверени примерак? Да ли вам треба време за припремање одбране?

Адв. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Судија, ја да Вас обавестим да ја ту измењену оптужницу ни до данас нисам добио, иако сам 03.11. последњи пут примио пошту у поштанском фаху. Међутим, ја сам у два наврата ишао у посету мом брањенику, па сам видео ту оптужницу, измењену оптужницу која је дошла и од њега сам јуче заиста узео ту оптужницу, исфотокопирао је и припремио се. Мој став је да овако једна нова и измењена и прецизирана оптужница је, да се бар делимично сложим са колегом, која покушава да исконструише одговорност мог брањеника, једном претпостављеном кривицом би захтевала заиста једно време да се ових петнаестак страна прочита. Међутим, мој брањеник има став који ја заиста поштујем и следим, да он може да се изјасни на ту оптужницу и да му не треба припрема, тако да имате то у виду.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, да ли то значи да ће он поново нешто се изјашњавати или кроз завршне речи?

Адв. МИЛОМИР ШАЛИЋ: То ћете њега питати, мора ваљда нешто да каже у вези тога.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Наравно да мора, мислила сам да сте се већ договорили.

Адв. МИЛОМИР ШАЛИЋ: Па јесмо, у суштини, али то ће кратко бити да се изјасни на неке наводе нове који су овде описани. Мислим, то би био ред.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Наравно, питам само. Изволите.

Адв. МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Председнице већа, ја сам нажалост тек 03.11. примио оптужницу. Ја сам јуче дошао из Београда у канцеларију и затекао, извршио увид, јер сам био код мог клијента у међувремену, он је добио раније оптужницу. Углавном, сви су добили раније, ево колега Шалић, ми смо се свакодневно чули, нисам могао ни од колеге Шалића, а Поповић није имао код себе. А и ако је добио, он је прочитао, он би се исто изјаснио. Ми смо свесни да су наши клијенти дуго у притвору и то је оно што нас оптерећује. Али и мој је савет, као и колеге Шалића би био, у сваком случају, мом клијенту да се припреми да добро проучимо заједно. Видели смо, данас смо добили, што се тиче ове измене, ми је поздрављамо за тај део, то прихватимо и такодаље. Међутим, сигурно и управо тај део је мене онако највише да кажем, погодио, који је био у првобитно овој измењеној, а данас по овом поднеску смо добили нешто друго, тако да и мој би клијент се осврнуо што краће може, у те детаље. Међутим, ми смо имали некакав начин и распоред, па одмах да искористим прилику и у вези тога, у погледу завршних речи имали смо распоред да би колега Петровић данас износио завршну реч и представници оштећених, а да би колега Шалић и наши

клијенти, наши клијенти ће сигурно дуже износити. Мислимо да нама један дан, рецимо када би прихватили тај 08., чак и када би прихватили да се припремимо по овој измењеној оптужници, мислим да не би стигли сви тај дан, да ћемо морати, и овако и онако одвојити веће можда неки још можда дан.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Имамо ми 09. поподне, можемо и 09.

Адв. МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Поподне?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Јесте, слободна је судница 09, хоћете стићи? Колико Вама треба времена, отприлике за завршну реч? Временски, колико ће то трајати?

Опт. БРАНКО ГРУЈИЋ: Сат, два, највише.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Адв. МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Знате, председнице већа, наши клијенти траже да се што пре ово оконча. Ја сматрам као бранилац да то није у њиховом интересу да се за ову измену оптужнице треба припремити.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, морате да се договорите. Ја сада ако ви сматрате једно, они друго.

Адв. МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Не, то је сада процесна ситуација, ја Вам кажем, то ће ући у транскрипт, да је моје мишљење такво, људи су шест година и, наравно да осећају се невиним и очекују ослобађајућу пресуду и да што пре изађу из питвора.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То ћете рећи у завршној речи.

Адв. МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите господине Грујићу.

Опт. БРАНКО ГРУЈИЋ: Добар дан. Госпођо председнице, ја се заиста супротстављам било каквом одлагању, јер ми смо овде шест година, разумете, у притвору, према томе, молим Вас да се почне са завршним речима и да ово окончамо.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: За почетак почните са припремљеном везано за прецизирану оптужницу. Можете и да седнете, изволите.

Констатује се да оптужени Грујић износи допуну одбране према прецизираној оптужници Тужилаштва за ратне злочине.

Опт. БРАНКО ГРУЈИЋ: Ја сам добио ову наводно прецизирану оптужницу која се врло мало или ништа не разликује од претходних. Нажалост, она се и даље темељи на неистинама, на некаквим измишљеним фразама, рецимо, тужилац каже, под 1. – по претходном договору и заједничкој одлуци. Не каже ни где смо се догворили, ни шта смо се договорили, ни ко се договарао, ни да ли је неко био присутан том договору да то може потврдити, има ли какав папир, какав документ који то може потврдити, дакле, једноставно, произвољно каже – по претходном договору. Иако овај исти господин

тужилац има папир који имате и Ви овде, овај, само мало, који имате и Ви овде.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Јесмо се разумели да ово није завршна реч? Значи ово је одбрана, а после ћете оцењивати доказе.

Опт. БРАНКО ГРУЈИЋ: Управо то, да је ово измишљена ствар, зато што тужилац зна да има наредба бригаде «Бирач» да се управо ове радње изврше по наређењу команданта бригаде «Бирач» под тачком 6., а он једноставно измишља причу да смо се ми по претходном договору, као да нико није поступио по наредби овој која је била сигурно обавезна да се по њој поступи. Дакле, то је једна тотална измишљотина, неистина и тужилац, нажалост, служи се овим стварима. И ово се ради и за један и за други овај део одвајања ових, наводно мушкараца војноспособних, а што се тиче Козлука, овог другог дела Козлука, ту остајем тотално при ранијој својој одбрани, коју ћу сигурно опширно изнети у понедељак или уторак, када дођем на ред, где ћу цитирати изјаве сведока, као и за овај први део, ћу озбиљно и опширно цитирати сведоке који су негирали овај део оптужнице. Ја толико и хвала Вам лепо.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, хвала.

Опт. БРАНКО ПОПОВИЋ: Добар дан. Дозволите, али овај, у неку руку, малтене, не могу да цитирам Брану што је рекао. Прецизирана оптужница је прецизирана на бази података из треће руке, на бази без података и на бази нечега што не може бити аргумент и доказ за наведена дела. Ако се искористи право на контрадикторност, дозволите у наредном периоду ћу изнети низ доказа да тезе које су стављене мени на терет, не стоје, да тезе које су изнесене мени на терет, немају потпору у изреци иједног сведока, у изреци ниједног учесника, нити иједне јединице. Када се говори о једној битној ствари која је веома тешка, то је одвајање војноспособних мушкараца од осталог народа и тако раздвајање. Молим Вас, ничега у том правцу у Зворнику није било. Дивич, сви грађани Дивича, без раздвајања су упућени према Какњу где су тражили да иду, у Кладњу, где су тражили да иду. Ко је њих вратио из Власенице, ко је њих вратио после упућивања на Црни врх, су региони где Зворник и било који зворнички утицај није постојао. Према томе, не стоји никаква одговорност за ово раздвајање, ни мене, ни територијалне одбране, ни било кога на аутобуској станици за чега се ја теретим, не наводи се ниједно лице да сам га ја послао да врши раздвајање, не наводи се ниједна јединица да сам је ја послао, не наводи се ниједна изјава Муслимана који каже, Бранко је био тамо или командант је био тамо и наредио раздвајање.

То се односи и на обезбеђење људи у Дому културе у Чelopeку. Молим Вас, ако је истина, ја не знам да ли је истина, ако је истина оно што је начелник СУП-а или командир станице полиције рекао, да је на почетку рата потписан некакав акт, да су притвори под надзором правосудја, а да их обезбеђује полиција, а полиција је имала у Чelopeку своју станицу, како каже командир станице полиције, обезбедио им је дуге цеви и дао им лично

упутства како да обезбеђују људе, онда не стоји никаква моја обавеза да сам ја требао да их распоредим и да сам пропустио да обезбедим да се људи чувају и за излаз, и за улаз.

Што се тиче обезбеђења људи у Техничком школском центру, све што се дешавало са људима из подручја Клисе, Грбаваца, Ђулића и тог подручја, је активност која је била активност Војске Републике Српске. Ја овде могу само да кажем једно – јесам, јесам потписао потврду када је командир бригаде избегао, што је рекао и сам командант корпуса да потпише он дозволу да би се прошло према месту прелаза, јесам потписао да би се што пре отишло и у Тузли успоставио контакт, да се ти људи извуку, КФОР, Црвени крст и тако даље, јесам потписао да се у току дана тај део уради. Ако је то повод за казну, онда кажњавајте максимално. Мислим да то није повод за казну, али остаје нешто што ја не могу објаснити док сам жив - зашто информација која је у року од 24 сата стигла у Тузлу, да се то дешава са људима у Зворнику, зашто није резултирала интервенцијом из Тузле, навео сам којим снагама, или преко пуковника Симића у корпусу који је био задуђен да те ствари разрешава у име Војске Републике Српске у простору овог корпуса. Дакле, питам се, шта је био мотив за тако ноншалантно понашање и политичког и војног руководства у Тузли.

Желим да нагласим још нешто – наведено је по први пут, не знам како и не знам зашто – да сам ја учествовао у довођењу Лукића из ТШЦ у Општински штаб ТО. Ни сведок «Q», ни Остојић као стражар, ни Лукић као доведени, то никад нису казали. Речено је да је сведок «Q» дошао, да је стражар Остојић ушао унутра и послао Агана који се уплашио да ће погинути и довео га до сведока «Q», а сведок «Q» га довео у штаб ТО. Према томе, у том делу мене нема ни физички, нити у изјавама било кога.

Што се тиче исељавања становника села Козлук и Скочић, ја тада нисам био на извршној дужности, на извршној дужности, ни у смислу правом, власти у Зворнику. Био сам командир војно-територијалне команде која је имала обавезу да чува ове објекте од посебне важности и чуо сам тај дан од Бране да је Пејо звао, да се Зворничанима после свих мука дозволи исељавање. Ја указујем вама, господо судије, ви сте овде слушали Бањановића и остале како су у теретним вагонима путовали и како су биле велике муке, како су се порађле у теретним вагонима. Сlike из Хага, филм из Хага је показао колико је то неистина. Дакле, пошто нисам био у то време, а и сам Бањановић каже да мене није видео на дан исељења, не може се у том случају мени стављати на ерет.

Злочин против Муслимана, муслиманске националности из затвора за прекшаје «Нови извор», мени се ставља на терет, а то нико нигде није изјавио, да сам пред муслиманско становништво које је било затворено у овом објекту, притворено, у овом објекту постављао услов да потпишу некакву сагласност и приврженост Републици Српској, па ће онда бити

пуштени. То нико у изјавама није дао, то јесте спомњано, али није везано за мене.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ја то у оптужници нисам нашла.

Опт. БРАНКО ПОПОВИЋ: Ја јесам, ево овде.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Можда имате неку другу.

Опт. БРАНКО ПОПОВИЋ: Немам, став 2, то је лист 7. У другој половини маја, ставља ми се на терет да сам са фамузним Маринковић Сашом и Стојановић Анђелком довео овога Буљубашића и још двојицу у затвор у Суд за прекршаје. Молим Вас, сви из Суда за прекршаје су казали, сви саслушани су казали да су са тог чудног затвора Економије сви заједно одведени, једино је сведок«Х» остављен у штабу ТО, остали су одведени негде горе, испало је да су одведени у притвор у Суд. Никакве везе, а најмање за пола сата ја нисам могао имати да дођем и да одведем Буљубашића и остале да би се извршила егзекуција над њима. И друго, колико сам ја чуо, тим људима је пружена медицинска помоћ. Зашто кажем чуо? Чуо због тога што је то у простору полиције, а не у простору где је била ТО.

Што се тиче самог дешавања са Бубицом, имате изјаву командира страже, имате изјаву осталих људи, да је дошла нека група, десетак људи са «тамом», да се јесу представили неки у моје име, да то није проверавано и да су их одвели у току ноћи, не знају куда. Дакле, не оних пола сата по довођењу него у току ноћи. Према томе, тај део уопште не стоји као основа за мене.

И последње, што се тиче Буљубашића, Буљубашић је ухваћен од полиције, Буљубашићевој жени је саопштила полиција, начелник СУП-а да јој је муж ухапшен, да она не сме напустити Зворник и да ће добити обезбеђење због страха по свој живот. Буљубашићева жена која је сваки малтене дан долазила код мене да бих јој на неки начин помогао, то није било у надлежности ТО, па нисам ни могао помоћи, је ускратила информацију да зна где јој се муж налази. То је информација од Лозановића. Ускратила је информацију да су станови њени и све њене родбине претресани од оних који су хапсили и инспектора, а знала је за то, то је први пут сам чуо пред судом. И у ускратила је информацију да јој је обећао тај инспектор ДБ, њихов кућни пријатељ иначе, да ће јој јавити где јој се муж налази. Ако се већ њен муж налазио, а начелник СУП-а рекао да је од СУП-а ухваћен, ако се налазио на Економији, што није била притворска јединица СУП-а, ако се налазио тамо, чуди ме да та жена није интервенисала да се човек преведе у притворску јединицу, да ли Суда, да ли «Новог извора».

Толико о Буљубашићу. И последње, посебна ствар. Лазаревићеве изјаве које су променљиве толико као време с јесени, Лазаревићева изјава пред органима у Тузли, је сасвим другачија у односу на изјаву која је дата пред органима овде. Он у Тузли каже, дословце, «сутрадан када сам дошао на посао разговарао сам са Буљубашићем». Дакле, није Буљубашић за пола сата,

17. или 18. одведен, није ни у току ноћи, јер је он следећег дана са њим разговарао.

Што се тиче Споменке Стојкић, ја желим указати и даље, само поновити оно што сам рекао, Споменка Стојкић је сама рекла оно што је тужилац рекао да је ТО које сам ја послао, ја ухапсио њу, она је рекла – није истина, она је рекла да је сама дошла у штаб ТО. Друго, Споменка Стојкић је рекла да Лазаревић није одвео њу из штаба ТО и да она није чула да је било коме речено «пропуштај је кроз шаке», да сам ја то рекао. Споменка Стојкић није навела имена полицајаца који су је наводно одвели. Споменка Стојкић је пред Вас и пред нас све заједно ставила на располагање информацију да су њу неки органи више, у више наврата покушавали хапсити, зашто - не знам, нисмо дошли до тих података, а да је она ипак проценила како би тада да се није јавила, тај неки кога је она добро препознала и упознала, дошао поново пред њену кућу и пред децом је ухапсио и одвео, што би било јако незгодно. Ја постављам питање, ко је хтео да је хапси, зашто? Ко је тај из власти који је имао снаге да дође да је хапси, па га она добро упамтила. Мени се овде ставља на терет да сам ја тај пресудан који је хапсио Споменку Стојкић, што је по мени, до краја неприхватљиво, јер сама Споменка Стојкић каже да је пре тога било свега и свачега. Сада се обраћам Вама на један људски начин. Споменкине приче да сам долазио у Суд да је увече саслушавам, па да смо били у посебној канцеларији и онда смо ћутали, нико ништа није говорио. Па зар заиста овај суд можда мисли да нисам имао другог посла него да будем поред Споменке Стојкић, да је гледам, она гледа мене, нећу другачије за себе да кажем, да блејим тамо и да онда одем у другом правцу, ништа не дознајући. Мислим да је то припрема, али лоша припрема овог сведока за сведочење и она је ту из тог сведочења истрчала.

Ја ево толико за ову прецизирану оптужницу, а задржаћу право да у завршној речи кажем много, много више.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, седите. Тужиоче, јесте ли спремни да изнесете завршну реч?

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Да.

Констатује се да је доказни поступак ЗАВРШЕН.

ЗАВРШНА РЕЧ СТРАНАКА

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА:

Поштовано Веће – господо судије, поштоване колеге,

На самом почетку своје завршне речи желим да кажем да смо пред вашим Већем имали један од можда најсложенијих предмета из домена кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом са којим смо се бавили готово пуних пет година рачунајући од 28.11.2005.године, када је на главном претресу прочитана оптужница КТРЗ-17/04 од 12.08.2005.године, поднета против шест лица за кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из чл.142. ст.1. КЗ СРЈ у вези чл.22. истог закона. Међу оптуженима налазили су се и овде оптужени Бранко Грујић и Бранко Поповић.

Стојим у уверењу да су сви учесници у овом поступку настојали да у оквиру својих права трајање главног претреса сведу на разумно време, али како се заиста ради о изузетно сложену предмету за који се показало неопходним да се многе процесне радње и са међународно правним елементом спроведу и многи докази на главном претресу изведу, то није било могуће, по мом мишљењу, из објективно-техничко-кадровских разлога, све то постићи у краћем року.

Вама је свима познато да сам ја као тужилац у циљу ефикаснијег спровођења кривичног поступка и завршетка суђења, уз пуно поштовање права свих учесника у поступку, извршио измену и прецизирање оптужнице, за све оптужене на дан 06. марта 2008. године, а затим, затражио раздвајање кривичног поступка против четворице оптужених дана 14.04.2008.године, што је ваше Веће прихватило и потом у раздвојеном поступку донело пресуду К.В.бр.5/05 од 29.05.2008.године која је у међувремену и постала правноснажна.

Како је у току трајања главног претреса по првобитној оптужници против овде оптужених подигнута и нова оптужница КТРЗ.бр.9/06 од 06.03.2008.године за исто кривично дело, то сам предложио да се ова два поступка споје ради једновременог суђења и доношења једне пресуде, што је суд и прихватио.

Након доношења решења о спајању поступака против оптужених Грујић Бранка и Поповић Бранка на нове радње кривичног дела испитано је преко 60 оштећених и сведока, чија места пребивалишта нису била на територији Републике Србије.

У вези са резултатима доказног поступка дана 28.10.2010.године, а потом на данашњем главном претресу 05.11.2010.године изменио сам и прецизирао обе оптужнице, па данас изјављујем да у свему остајем при овој

новој оптужници против оптужених Грујић Бранка и Поповић Бранка јер сматрам да су на месту, у време и на начин како је то чињенично представљено у диспозитиву ове оптужнице, извршили кривично дело ратног злочина против цивилног становништва из чл.142. ст.1. КЗ СРЈ од чега радње описане под I диспозитива оптужнице и у вези са чл.22. КЗ СРЈ, дакле у саизвршилаштву.

Пре него што конкретно пређем на изведене доказе, утврђено чињенично стање и њихову оцену, налазим за сврсисходно да кажем и следеће:

Рад на истраживању ратних злочина на подручју територије општине Зворник, започет је делимично од стране правосудних органа Републике Србије отварањем истраге против једног лица у 1994. години и то пред Окружним судом у Шабцу, а потом, почев од 1996.године, и од стране Тужилаштва Хашког Трибунала – првенствено против два лица, и то овде оптужених Грујић Бранка, као председника Привремене владе српске општине Зворник и Поповић Бранка, као команданта Штаба територијалне одбране Зворник, који предмет је Тужилаштву за ратне злочине Републике Србије пренело у надлежност Тужилаштво Хашког Трибунала половином 2004.године.

Доношењем Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине у 2003. години, Тужилаштво за ратне злочине Републике Србије започиње озбиљна и свеобухватна истраживања свих ратних злочина почињених на територији бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, а у складу са овлашћењима из своје надлежности и овога закона, дакле „без обзира на држављанство учиниоца или жртве“.

Почетком 2005.године, у вези са пренетим предметом, Тужилаштво за ратне злочине захтевало је отварање истраге прво против осам лица, а потом и против још једног лица за кривично дело ратног злочина против цивилног становништва извршеног на подручју територије општине Зворник. Истрага је том приликом отворена и против овде оптужених лица којима се сада суди.

У досадашњем току претходног кривичног и кривичног поступка прикупљени су бројни докази на различите али законом дозвољене начине.

Један број доказа добијен је од Тужилаштва Хашког Трибунала који по свом садржају представљају писмене одлуке и документа новоуспостављене власти у Српској општини Зворник, у периоду пред почетак и на самом

почетку рата 1992. године, као и писмене изјаве оштећених и сведока узетих од стране истражитеља тог Тужилаштва као и друга документа.

Од стране истражног судије Већа за ратне злочине Окружног суда у Београду, непосредно је испитан велики број оштећених и сведока и то у просторијама Окружног суда у Београду, затим у просторијама Тужилаштва Босне и Херцеговине у Сарајеву, као и у Тужилаштву Брчко Дистрикта у Брчком.

У поступку истраге, при испитивању оштећених у Сарајеву, извршене су и радње препознавања окривљених путем фотографија, што је по мом мишљењу, у складу са процесним правилима закона Босне и Херцеговине, обзиром да се ова радња изводила по основу међународне кривично правне помоћи, а које питање је по мени на правилан начин и разрешено у правноснажној пресуди донетој у раздвојеном кривичном поступку.

У току трајања кривичног поступка, на главном претресу, највећи могући број доказа из истраге непосредно је поново изведен и испитано је преко 160 сведока и оштећених.

Изведени докази, по мом дубоком уверењу, верно су одсликали историјске, друштвене па и емотивне последице. Мислим да су ове емотивне последице најтеже. Историја се писала и пише у зависности од интереса победника. Датуми су забележени, догађаји који су се збили успешно су објашњени на главном претресу. Али, емотивне ране обичних људи, као што је у нашем предмету пример, су језиве и дуготрајне и то не само код непосредних жртава и код оних који су неког од блиских сродника изгубили, већ и код оних који су били ту присутни као житељи општине Зворник.

Такође сам уверен да смо сви ми, учесници у поступку, мање или више, успешно поступали тако да смо кривично правни догађај из прошлости који се догодио готово пре двадесет година, довољно разјаснили, да тиме доприносимо задовољењу правде и да смо тако допринели макар и мало ублажавању ових емотивних последица код жртава овог ратног злочина јер како каже наш нобеловац Иво Андрић, „рана која се крије, тешко зацели“.

Поштовано Веће,

У даљем излагању своје завршне речи, ради лакшег праћења, презентираћу њен садржински концепт заснован на одредби из чл.344. Законика о кривичном поступку.

Наиме, све изведене доказе на којима се може засновати пресуда нећу збирно наводити већ ћу их појединачно означавати приликом њихове оцене, затим ћу изнети укратко њихову основну садржину и цитате неких упечатљивих и сликовитих казивања оштећених и сведока.

Доказе и оцену презентираћу редоследом догађања наведених у чињеничном опису диспозитива измењене и прецизиране оптужнице, а не њиховим редоследом извођења на главном претресу, јер због немогућности доласка одређених сведока у дане када су позвани, због тога што су неки сведоци били болесни, због тога што се њихово место пребивалишта налазило далеко од седишта овог суда, па и у другој држави, у највећем броју, дакле, веће је по мом мишљењу, изводило доказе како је тада неко од сведока и доказа био доступан суду.

Поштовано Веће,

Република Босна и Херцеговина, свима је добро познато, пре проглашења своје независности од 03. марта 1992.године, била је једна од република Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Република БиХ, призната је као самостална држава 06. априла 1992.године од стране Европске заједнице, а примљена у Уједињене Нације Резолуцијом од 22.маја исте године.

Не улазећи у мотиве и разлоге оружаних сукоба у БиХ, са сигурношћу се може закључити из више докумената, да је почетком 1992.године на територији БиХ био већи број оружаних сукоба који су се нарочито интензивирали после проглашења њене независности, за коју независност није био српски народ у БиХ. Оружани сукоби су се водили на целој територији БиХ између наоружаних формација на страни српског, муслиманског и хрватског народа почев од почетка 1992.године па све до „Дејтонског споразума“ из 1995.године.

Општина Зворник налази се на самом источном делу Републике БиХ и граничи се са западним делом тадашње СРЈ, односно данашње Републике Србије. Она је такође била захваћена оружаним сукобима који су се водили између наоружаних формација муслиманског (већинског) и српског (мањинског) становништва на територији ове општине. Почетак оружаних сукоба на територији зворничке општине започео је почетком априла 1992.године након више инцидентних збивања, и након неуспеле поделе власти у овом граду, између муслиманског и српског становништва.

Дакле, може се са сигурношћу закључити да се у свако релевантно време, између страна у сукобу у Републици БиХ одвијао оружани сукоб

довољног обима и интензитета и да се има основа применити ратно право отелотворено у Женевским Конвенцијама од 12.08.1949.године и Допунским протоколима уз ове Женевске Конвенције. У конкретном случају у овом предмету примењива је Женевска конвенција о заштити грађанских лица за време рата од 12.08.1949.године (IV Женевска Конвенција) и Допунски протокол уз Женевске конвенције о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба (Протокол II).

Оно што је несумњиво утврђено у току кривичног поступка јесте да су оружане формације српске стране у сукобу 8. априла 1992.године успеле да потпуно преузму власт у граду Зворнику и потом формирају своје локалне органе.

Од самог краја 1991.године па до јула месеца 1992.године у општини Зворник се издвајају прво једна, а потом и друга личност које постају најзначајније на овој територији. Прва је Грујић Бранко, а друга Поповић Бранко, оптужени у овом предмету.

Да би у потпуности схватили својства оптужених, њихова овлашћења и улоге у описаним радњама кривичног дела сматрам за неопходним да претходно укажем на писмене доказе који својства оптужених наведена у оптужници доводе у функционалну повезаност са предузетим радњама.

Наиме, Општински одбор Српске демократске странке у Зворнику, на састанку одржаном 22.12.1991.године, изабрао је Кризни штаб од 16 чланова а за његовог команданта поставио оптуженог Бранка Грујића. На истој седници заказана је и Скупштина српског народа Зворника за 27.12.1991.године.

На седници Скупштине српског народа у Зворнику од 27.12.1991.године донета је и Одлука о оснивању Српске општине Зворник, а Одлуком њене Скупштине број 01-023-237/92 од 15.03.1992.године Српска општина Зворник је проглашена. За председника Скупштине Српске општине Зворник изабран је Јово Мијатовић.

Кризни штаб Српске општине Зворник на својој седници одржаној 06.04.1992.године, којом је председавао оптужени Бранко Грујић, донео је Одлуку број 01-2/92 којом је прогласио ратно стање на подручју општине Зворник. У овој Одлуци тачком II прописано је да органи Скупштине и Извршног одбора општине престају са радом а њихове надлежности преузима Кризни штаб до формирања Привремене општинске Владе. Тачком II ове Одлуке прописано је да послове одбране преузимају територијална одбрана и делови резервног састава милиције станице Јавне безбедности.

Дана 10.04.1992.године Кризни штаб Српске општине Зворник доноси Одлуку број 01-1/92 којом формира Привремену Владу Српске општине Зворник од 6 чланова и за њеног председника поставља оптуженог Грујић Бранка. Овом Одлуком је прописано да послове Кризног штаба преузима Привремена Влада, а послове Ратног предсједништва Скупштине преузима команда Штаба територијалне одбране Српске општине Зворник (тачка III Одлуке). У тачки VI Одлуке прописано је да са именовањем Привремене Владе престају да функционишу сви органи управљања и пословодни органи као и да лицима са посебним овлашћењем и свим директорима престаје мандат.

У раду Привремене Владе тачком V Одлуке број 01-1/92, поред чланова Владе, учествује и командант Штаба територијалне одбране.

Дана 18.04.1992.године Привремена Влада доноси Одлуку број 11/92 којом формира специјалну јединицу територијалне одбране чији припадници, по тачки IV Одлуке, имају статус стално запослених лица, а наредног дана, 19.04.1992.године својом Одлуком број 01-13/92 формира команду територијалне одбране Српске општине Зворник.

Дана 28.04.1992.године Привремена Влада Одлуком број 01-023-44/92 за команданта Штаба територијалне одбране именује „Марка Павловића“, које име је лажно име овде оптуженог Поповић Бранка.

Оптужени Поповић Бранко је у својству команданта Штаба територијалне одбране Српске општине Зворник дана 19.05.1992.године донео наредбу о формирању Комисије за асанацију бојишта.

Привремена Влада, чији је председник био оптужени Грујић Бранко, дана 20.05.1992.године својом Одлуком број 01-023-42/92 формира своје нове органе и то Ратни штаб и Ратни секретаријат. Истом Одлуком на овој седници Привремене Владе оптужени Грујић Бранко је именован за члана Ратног штаба и члана Ратног секретаријата, а оптужени Поповић Бранко именован за члана Ратног штаба под лажним именом „Марко Павловић“. Према чл.5. ове Одлуке „органи Привремене владе Српске општине Зворник засједаће свакодневно, разматрати питања из своје надлежности и предлагати Привременој влади доношење одговарајућих одлука, закључака и наредби“.

Одлуком Привремене Владе број 03-023-72/92 од 16.06.1992.године формирана је јединствена војно-територијална команда, а оптужени Поповић Бранко именован за њеног команданта, такође под својим лажним именом „Марко Павловић“. У чл.2. ове Одлуке наведена је делатност команде у три

тачке с тим што је у тачки 1. прописано – «организовање, борбено устројство, јединствена команда и борбена употреба самосталних формација у мјесним заједницама на простору Српске општине Зворник».

Такође сматрам да је важна и Одлука Привремене Владе Српске општине Зворник број 01-25/92 од 24.04.1992. године о привременом усмјеравању финансијских средстава са рачуна Управе Скупштине општине Зворник на буџет Српске општине Зворник чији је један од потписника привременог буџета Бранко Грујић као председник Привремене владе, а други је био Стево Радић.

Према већем броју спискова за исплату плата припадницима територијалне одбране у Зворнику јасно се да закључити да се исплате нису могле извршити уколико њих није одобрио командант Штаба територијалне одбране „Марко Павловић“, овде оптужени Бранко Поповић, што је конкретно он и чинио.

Дакле, напред наведене Одлуке и писмена јасно показују да је оптужени Бранко Грујић имао потпуну формалну и фактичку власт у Зворнику у периоду од његовог постављења за команданта Кризног штаба до – разрешења од функције председника Привремене Владе, а оптужени Поповић Бранко потпуну формалну и фактичку власт у Зворнику од његовог постављења за команданта Штаба територијалне одбране па све до августа месеца 1992. године, до датума његовох хапшења, а у ком периоду су се збили и догађаји из оптужнице који представљају радњу кривичног дела која је њима стављена на терет.

Овлашћења из функција које су обављали оптужени Грујић и Поповић, а посебно њихово преплитање и чланство у истим органима омогућавали су им да могу владати стварним ситуацијама на начин како су се договорили, што се у свакој конкретној ситуацији описаној у оптужници и догађало. Дакле, оптужени Грујић и Поповић имали су фактичку власт у сваком догађају из оптужнице.

Напред изнете оцјене писмених доказа: одлука, наредби, именовања и слично произилазе и из изјава неких и сведока испитаних на главном претресу од којих ћу ја навести следеће:

- на пример сведок Ђокановић Драган, он је повереник за Зворник који је у критичном периоду долазио неколико пута у Зворник како би практично натерао тадашње општинске структуре власти, пре свих оптуженог Грујић Бранка, као председника Привремене Владе да пренесе власт на Скупштину

општине Зворник и њене органе, на главном претресу овде пред судом од 27.02.2008. године каже «Брана Грујић био у првом кругу челних људи у Зворнику. Када сам у јуну 1992. године био у Зворнику, у канцеларији код Грујића сам видео све војне команданте, па закључујем да је над њима имао пуну контролу. Из његовог понашања закључио сам и да је у Зворнику био неприкосновен лидер». При суочењу са оптуженим Поповић Бранком, дакле тада на главном претресу сведок Ђокановић је изричито рекао: «Ти си тај човек кога сам морао да опоменем на заједничком састанку јер си хтео да водиш главну реч», а на примедбу да је у конкретном случају реч о забуни, овај сведок оптуженом Поповићу одговара: «У ово сам сигуран сто посто».

- заштићени оштећени сведок «Ј» на главном претресу од 27.12.2007. године каже, видећете о ком лицу је рреч када презентирам његов исказ, да је дозволу да напусти Зворник добио од опт. Грујић Бранка и Мијатовић Јова уз услов да на локалној телевизији изјави да то чини добровољно и да своју имовину оставља неком лицу, што је он и учинио само да би могао отићи. Међутим, када је требало да изађе, СУП у Зворнику му није хтео издати пропусницу због чега се он вратио и поново пожалио опт. Грујић Бранку који је тада позвао Марка Павловића, овде опт. Бранка Поповића, и овај му је након тога и издао пропусницу па је могао отићи из Зворника.

- сведок Јовановић Гордан, он је секретар Привремене Владе, на главном претресу од 30.11.2007. године каже да се Привремена Влада састајала готово сваки дан, али да се на седницама није расправљало о убиствима. На Привременој Влади Територијалну одбрану представљао је Марко Павловић, односно овде опт. Поповић и он је присуствовао готово увек свим седницама Владе. Овај сведок каже и да је Привремена Влада одлучивала и о платама добровољаца, те да се нико никада није бунио што се плаћају добровољци.

- сведок Савић Славко, на главном претресу од 26.09.2007. године каже да је био члан Привремене Владе и да се на Привременој Влади није уопште разговарало о војним питањима пошто су основани органи Ратни штаб и Ратни секретаријат. Ратним секретаријатом, каже овај сведок, чији је такође он био члан, председавао је опт. Брана Грујић и он је непосредно од опт. Грујића добијао задужења. На секретаријату се ништа није расправљало, већ су само дељена задужења.

- сведок Вуковић Мирослав звани «Војвода Челе», на главном претресу од 28.05.2007. године за опт. Поповића каже: «Марко Павловић је био ауторитет за све нас. Тада смо сви ми били под Територијалном одбраном па нам је свима био командант на терену. Ја сам обавештења и наређења примао у Штабу Територијалне одбране». (Напомињем да овај сведок у свом

сведочењу говори о периоду до 17.05.1992. године до када се налазио у Зворнику као координатор добровољаца дошлих из Србије).

Дана 17.05.1992. године сви смо добили потврде да нисмо учествовали у злочинима које су потписали Марко Павловић и Бранко Грујић, каже сведок Вуковић Мирослав.

- сведок Митровић Светислав звани «Нишки», на главном претресу од 30.05.2007.године за опт.Грујић Бранка каже: «Бранко Грујић ме замолио да спроведем дисциплину у више српских села што сам ја и урадио у Челопеку, Кисељаку, Петковцима и другим местима тако што сам неколицину српских војних обвезника поскидао голе и потом протерао кроз то место. Уствари, после Челопека где се овај поступак показао делотворним, поново ме Брана Грујић замолио и за друга места».

Поштовано веће,

Измењена и прецизирана оптужница садржи више инкриминисаних догађаја у којима су заједно као саизвршиоци учествовали оптужени Грујић и Поповић и то је наведено у тачкама: I-1) под насловом «Злочин према становницима села Дивич»; I-2) под насловом «Злочин према становницима села Клиса, Ђулићи, Грбавци, Кучић Куле, Гребе, Шетићи и др.» и I-3) под насловом «Принудно расељавање становника села Козлук и Скочић».

Измењена и прецизирана оптужница садржи и инкриминисане догађаје који су стављени на терет само оптуженом Поповић Бранку и то је наведено у тачкама: II-1) под насловом «Злочини према затвореним цивилима муслиманске националности из затвора Суда за прекршаје и «Новог извора»» и II-2) под насловом «Непредузимање мера заштите незаконито узетих талаца».

Сада ћу прећи на **утврђено чињенично стање и оцену доказа за оптужене Грујића и Поповића.**

1) Злочин према становницима села Дивич

Према исказима оштећених и сведока, било да су искази дати истражитељима Тужилаштва Хашког Трибунала, истражном судији у поступку истраге непосредно или прибављени путем међународно кривично правне помоћи и на крају на основу изведених доказа на главном претресу утврђено је следеће чињенично стање:

Након преузимања потпуне власти у граду Зворнику 8. априла 1992.године, цивилна и војна власт српске стране у сукобу предузимала је и низ других активности у успостављању контроле на територији ове општине. У том циљу, извршена је и оружана интервенција са задатком елиминисања оружаних провокација муслиманске стране у сукобу са места Кула град по граду Зворнику, то је било 26. априла 1992.године. После неколико дана од овог датума извршено је и разоружавање муслиманског становништва села Дивич које је било у вези са Кула градом. Због разоружавања мештана села Дивич, командант Штаба Територијалне одбране Зворника, мајор Марко Павловић, односно овде опт.Бранко Поповић, одлазио је у ово село више пута и разговарао са њиховим представницима, прво о предаји оружја а потом о изласку муслиманског становништва из Дивича на територију под контролом муслиманске стране у сукобу.

По успостављању потпуне контроле над Кула градом, затим разоружавања мештана села Дивич, становништво овог села изразило је захтев за исељење на подручју Тузле, што је по договору и уследило организовано на дан 26. маја 1992. године са око 10 аутобуса, пошто се већи број становништва самостално пре тога иселио. Конвој избеглица из Дивича, њих око 500 цивилних лица, међу којима су били мушкарци, жене и деца, одлази прво према Сарајеву али из непознатих разлога не успева да пређе на територију под муслиманском контролом код Власенице. У Власеници избеглице проводе ноћ, а потом 27. маја 1992.године враћају се за Зворник и продужују према Тузли. На месту званом «Црни врх» поново не успевају да пређу на територију под контролом муслиманске стране у сукобу, па се због тога враћају истог дана на аутобуску станицу у Зворник.

За све време покушаја изласка на територију под контролом муслиманске стране у сукобу, избеглице су по наредби опт.Поповића пратили наоружани припадници Територијалне одбране Зворника, како по два до три територијалца у аутобусу тако и у два посебна возила у колоне у конвоју.

Током неуспелих покушаја пребацивања избеглица Муслиманске националности из села Дивич на територију под контролом муслиманске стране у сукобу, Грујић Бранко као председник Привремене владе и председник Ратног штаба и Ратног секретаријата и Поповић Бранко као командант Штаба Територијалне одбране и члан Ратног штаба у Зворнику, заједнички одлучују да војно способне Дивичанце из избегличке колоне издвоје на аутобуској станици, задрже и узму их као таоце за будуће размене. Своју одлуку су, преко припадника Територијалне одбране који су пратили избеглице, силом и спровели. Тако том приликом, на аутобуској станици у Зворнику, припадници Територијалне одбране по наредби опт.Поповића из

аутобуса издвајају 174 војно способна лица само Муслиманске националности и одводе их на ограђени стадион локалног фудбалског клуба. Преосталим избеглицама омогућавају да пређу на подручје Тузле истога дана.

Одвојене мушкарце са стадиона, пешице, под стражом припадника Територијалне одбране, спроводе до Управне зграде предузећа «Нови Извор» у Зворнику, где их затварају у једну просторију и држе под стражом. Након једног часа од часа затварања, оштећене Муслимане посећују обојица оптужених с тим што опт.Поповић долази до зграде «Новог извора», како каже сведок Лазаревић где се уверио да су таоци затворени, а опт.Грујић од таоца захтева да се сви попишу и изразе лојалност српским властима и саопштава им да ће сви бити пребачени на друго место, задржани и размењени. О томе су сведочили оштећени заштићени сведоци у овом поступку и у раздвојеном поступку. У циљу реализације свог обраћања Грујић оштећенима оставља папир и оловку па се исти потом сами потписују.

Из Управне зграде «Новог Извора» истог дана 27. маја 1992.године, представници цивилне и војне власти у Зворнику тада ослобађају малолетног Куршумовић Муамера а потом из «Новог извора», за сада неутврђених идентификација припадника Територијалне одбране одводе 11 цивилних лица Муслиманске националности, наводно да у неком времену обаве неке послове, а 11 одведених никад више нису вратили.

Дана 29. маја 1992.године, дакле по обећању, односно саопштењу оптуженог Грујића преостала 162 оштећена цивилна лица муслиманске националности из Управне зграде «Новог извора» са 2 аутобуса и пратњом полиције пребацују и затварају у Дом културе у Челопеку. Припадницима полиције која је пратила пребацивање узетих талаца командовао је тада помоћник командира полиције Миљановић Мико. У Дому културе у Челопеку закључане и под стражом у неодговарајућим условима чувају само да таоци не побегну припадници резервне полиције, а који су били под командом опт.Поповића.

Међу заточеним Муслиманима из Дивича било је више блиских сродника: очева и синова, браће, стричева, синоваца, ујака и сестрића.

Ове напред наведене чињенице произилазе посебно из следећих доказа: ја ћу навести неколико њих, а у писаном тексту завршне речи видеће се са ког главног претреса. То су заштићени сведоци под словом «З», «В», «1», «2», «АЛФА», «3», «А», «Д», «Б», «Г», «Ђ», затим, заштићених сведока под псеудонимима: «О», «Н» итд., затим исказ сведока Чворак Радисава, на пример са главног претреса од 27.09.2007.године, за који се сматрало да је

овај сведок посетио Дивичанце у «Новом извору», а не опт. Бранко Грујић, што је овај сведок дакле у потпуности демантовао. Затим исказ сведока Миљановић Мика са главног претреса од 29.03.2007. године итд.

Дакле, напред наведеним доказима на несумњив начин је утврђено да су оптужени Грујић Бранко и Поповић Бранко, по претходном договору и заједничкој одлуци у чијем спровођењу су смишљено и синхронизовано предузимали напред наведене акције и радње у циљу принудног узимања за таоце цивиле војно способне мушкарце муслиманске националности из села Дивич и то тако што су 27.05.1992.године, по враћању око 500 избеглица из села Дивич на аутобуску станицу у Зворнику, опт.Поповић усмено наредио припадницима Територијалне одбране Зворника, који су били под његовом командом и по његовој наредби са оружјем пратили ове избеглице при покушају да пређу на територију под контролом муслиманске стране у сукобу, да силом из ове групе избеглица одвоје од жена, деце и стараца и незаконито узму за таоце – цивиле војно способне мушкарце, што су ови и учинили, тако што су из аутобуса којима су избеглице превожене издвојили 174 мушка лица – оштећене, који нису директно учествовали у непријатељствима и одвели их на ограђени стадион локалног фудбалског клуба да би потом под оружаном пратњом припадника Територијалне одбране одвојене мушкарце са стадиона спровели до Управне зграде предузећа «Нови извор» где их затварају у једну просторију и држе под стражом два дана, и, где их недуго по затварању посећују обојица оптужених, при чему опт.Грујић од оштећених захтева да се сви попишу, да изразе лојалност, како сам то напред рекао, обећава да ће бити пребачени и задржани на другом месту, а одакле су одведени: Пезеровић Енвер, Пезеровић Смаил, Куљанин Ибрахим, Хаџиавдић Фикрет, Куршумовић Ахмет, Тухчић Кемал, Тухчић Алија, Тухчић Мехмет, Тухчић Хасан, Омеровић Салих и Мархошевић Ибрахим, који никад више нису враћени, ради се о томе да су исти пронађени осим једног лица сви у масовној гробници и дакле идентификовани;

Дана 29.05.1992.године, оптужени су преостала 162 оштећена лица, дакле мање 12 лица, 11 одведени и ослобођени Куршумовић Мухамед, уз оружану пратњу припадника полиције у Зворнику, са два аутобуса предузећа «Дрина транс», пребацили и затворили у Дом културе у Челопеку, где их као таоце држе затворене под стражом припадника резервне полиције све до почетка јула 1992.године, коју полицију и аутобусе је ангажовао Штаб Територијалне одбране и опт.Поповић, мада су оптужени знали да у овом Дому културе нема ни минималних прописаних услова за дужи боравак: лежаји, покривачи или нешто слично, као и услова за одржавање личне и здравствене хигијене - воде за умивање, бријање и купање, што су они све свесно пропустили и пропустили да обезбеде услед којих је услова физичко и

ментално здравље оштећених било озбиљно угрожено; и где од свих оштећених недуго по затварању, припадници Територијалне одбране, познати по надимцима «Робе» и «Нишки» одузимају новац и вредан накит, а ови предмети су потом предати у Штаб Територијалне одбране а потом прослеђени у Општину Зворник, да би на крају неутврђеног дана почетком јула 1992. године, неразмењени и преживели таоци, њих око 116 лица, уз пратњу полиције бивају пребачени и затворени у нелегално основани затвор зграде Суда за прекршаје у Зворнику, где их незаконито држе све до 15.07.1992.године када сада дакле 83 оштећена лица, коначно се пребацују у логор «Батковић» на размену.

Из напред утврђеног чињеничног стања несумњиво произилази да су оптужени кршили правила из чл.3. ст.1. тач.1. под б) и ц) IV Женеуске конвенције и правила из чл.4. ст.1 и 2. тач.ц) и е) Протокола II, а по својим овлашћењима, сходно правилима из чл.5. Протокола II они су били обавезни и према конкретним околностима у могућности да предузму мере и активности које би обезбедиле хумано поштовање заточених талаца, што су они свесно пропустили, тиме што су незаконито узели за таоце 174 цивилна лица муслиманске националности из села Дивич према којима су и нечовечно поступали јер у Дому културе у Чelopeку нису предузели мере за обезбеђење хигијенских и здравствених услова боравка таоца у овом објекту због чега је њихово здравље било озбиљно угрожено, нити су таоцима потом вратили одузети новац и лични накит.

2) Злочин према становницима села Клиса, Ђулићи, Грбавци, Кучић Куле, Гребе, Шетићи и др.

Према изведеним доказима на главном претресу а посебно из исказа испитаних сведока и оштећених које у писменом делу своје завршне речи таксативно наводим утврђено је чињенично стање које указује да су оптужени Грујић и Поповић по претходном договору и заједничкој одлуци у циљу принудног узимања око 700 лица за таоце - цивиле војно способне мушкарце муслиманске националности из села Ђулићи, Клиса и других насеља са муслиманским становништвом а у чијој реализацији су смишљено и синхронизовано предузимали акције и радње и то тако што су након постигнутог договора о добровољном исељењу за Сапну свих мештана муслиманске националности из села Клиса, Ђулићи, и друга места, одржаног 31.05.1992.године код куће Винка Радовића у Петковцима, између представника тадашње структуре власти Српске Општине Зворник коју су представљали Мијатовић Јово - Председник Скупштине Општине Зворник и заштићени сведок «Q» и представника муслиманског становништва ових села које су представљали тада Ђулић Алија – председник Месне заједнице Ђулићи, Терзић Зијо – председник Месне заједнице Клиса и Грахић Мујо,

оптужени заједнички одлучили да се овај договор делимично не испоштује тако што се војно способном мушком становништву неће дозволити исељење већ ће се силом узети за таоце и размену.

У циљу реализације своје заједничке одлуке у раним јутарњим часовима 01.06.1992.године (дану договореном за добровољно исељење), по наредби опт. Поповића са већим бројем јединица Територијалне одбране, које су биле под његовом командом, као и ангажовањем од стране Штаба Територијалне одбране и опт.Поповића, неколико тенкова и борбених возила „прага“, које јединице су војно опколиле село Клиса и Ђулиће и запречиле раскрсницу у Ђулићима и тако онемогућили становништву да се са раскрснице упуте према Сапни, територији под муслиманском контролом, на којој раскрсници је Џинић Мурат из Клисе, који се побунио због онемогућавања исељавања у договореном правцу, један неидентификовани припадник Територијалне одбране пуцњем из пушке лишио живота, након чега су наоружани територијалци наредили да сво становништво крене преко брда до асфалтног пута у месту Бијели Поток према Зворнику, што су ови морали и учинити и колона становништва је током кретања од Клисе до Бијелог Потока, била спровођена оружаном пратњом са обе стране, па како је пристизала у Бијели Поток тако су припадници Територијалне одбране силом раздвајали војно способне мушкарце са наредбом да стану у колону по два са рукама на потиљку иза припремљених паркираних теретних возила, ангажованих из више предузећа од стране Штаба Територијалне одбране Зворник, при чему су, неколико цивилних лица која су се због раздвајања од породица побунили, неидентификовани територијалци лишили живота и тако том приликом утврдили смо да су лишени живота: Гребих Мустафа из Гребана, Џинић Алија из Клисе, Парган Хусеин из Сјенокоса, Мајловић Јунуз из Челишмана и Селимовић Емин из Радаве, стварајући овим убиствима атмосферу страха и притиска.

Раздвојено војно способно муслиманско мушко становништво – њих приближно око 700 оштећених цивила који нису директно учествовали у непријатељствима припадници Територијалне одбране, укрцавају у више теретних возила и под оружаном пратњом и пратњом полиције превозе до Техничко-школског центра у Каракају, где су обојица оптужених одредили да се оштећени затворе; па по затварању, прво у једну мању просторију до самог улаза у зграду, која просторија је била потпуно просторно неодговарајућа броју узетих талаца и без довољног дотока свежег ваздуха, претопла и загушљива, због којих услова су оптужени били свесни и у које услове се опт.Грујић непосредно уверио одласком до Техничко-школског центра са сведоком «Q», којим условима је физичко и ментално здравље оштећених било озбиљно угрожено, и због којих услова се коначно одмах по затварању у тој просторији истог дана смртно угушило више лица међу

којима су били: Грахић Салих, Грахић Мурадиф, Селимовић Авдија, Смаиловић Енвер, Јашаревић Мирсад, Мајловић Енес, Хамзић Нешад и Авдић Хрустан; где су, по наредби опт.Поповића, дакле код тог школског центра стражу држали и чували таоце само да не побегну припадници каракајске чете и припадници јединице «Пиварски», обе у саставу Територијалне одбране и под командом опт.Поповића, при чему јединица «Пиварског» са њеним командиром Пиварски Стојаном у Техничко-школском центру врши претрес оштећених и од њих одузима лична документа, новац и ствари од вредности које вредне ствари Пиварски Стојан делимично дели припадницима своје јединице и припадницима Каракајске чете а други део предаје у Штаб Територијалне одбране код опт.Поповића, по чијем налогу су одузети предмети даље прослеђени у Општину Зворник; а након више часова проведених у првој просторији и смртог угушења више лица, оштећени у потрази за простором, ваздухом и водом проваљују монтажни зид друге мање просторије након чега припадници Каракајске чете и јединице «Пиварског» бивају принуђени да таоце пребаце у велику халу Техничко-школског центра и затворе у простор који је био ограђен плетеном арматуром где их држе затворене све до 05.06.1992.године; дакле, оштећени таоци могли су бити затворени у већи простор одмах чим су били доведени.

Жене, децу и старце одвојене на једној овећој ливади у Бијелом Потоку, после одузимања личних докумената, предвече, истог дана, аутобусима и камионима такође ангажовани од стране Штаба Територијалне одбране, превозе до места Мемећи - линије раздвајања српске и муслиманске стране у сукобу, те ови прелазе на подручје Тузле која је била под муслиманском контролом;

У поподневним сатима, 01.06.1992.године, обојица оптужених, доносе одлуку да се из Техничко-школског центра пусти оштећени Лупић Аган, бивши полицајац из Зворника, као и раније лишен слободе оштећени Ђулић Алија, којима оптужени Поповић издаје пропусницу за пролаз кроз положаје под контролом српске стране у сукобу, наводно у циљу преношења поруке муслиманској страни у сукобу за размену ових узетих муслиманских таоца за заробљене Србе у Тузли, коју одлуку по налогу оптужених спроводи заштићени сведок «Q» и заједно са Араповић Иваном, припадником Каракајске чете Територијалне одбране оштећене Лупића и Ђулића, својим колима одвозе до линије раздвајања у Мемећима, где ови потом сами одлазе на подручје Тузле. Све се то догађа не тога дана него сутрадан пошто је због ноћи сведок «Q» ову двојицу сведока одвео својој кући где су преноћили а сутрадан их пребацио на територију под муслиманском контролом.

На крају, оптужени Грујић и Поповић, због негодовања становништва Каракаја, дана 05.06.1992.године, одлучују да се таоци изместе из Техничко-

школског центра у Каракају у Дом културе у Пилицу и за превоз ангажују два зглобна и два обична аутобуса предузећа «Дринатранс» из Зворника, ком укрцавању у Каракају присуствује опт.Грујић дајући обећање таоцима да ће бити размењени, а превоз до Пилице, по наредби опт.Поповића обезбеђују припадници војне и цивилне полиције, да би код Дома културе у Пилици, по наредби опт.Поповића, стражу држали и чували таоце само да не побегну припадници Територијалне одбране из Пилице која је била под његовом командом. У Техничко-школском центру десио се између осталог и један инцидент због чега се и побунило ово становништво које је било радознало па су неки и присуствовали затварању таоца у Техничко-школски центар а због тог инцидента сви су се побинули и по мом мишљењу то је био разлог због чега су таоци из Техничко-школског центра пребачени у Дом културе у Пилицу. Коначно Техничко-школски центар је била школа, налазила се у центру села и било је потпуно непримерено да се у овај објектат било ко затвара.

Из напред утврђеног чињеничног стања несумњиво произилази да су оптужени незаконитим узимањем за таоце око 700 цивилних мушких лица муслиманске националности, физичким мучењем и нечовечним поступањем – затварањем 700 лица у малу - просторну потпуно неодговарајућу - просторију без довољног дотока свежег ваздуха, због чега се смртно угушило најмање 8 лица, сведоци говоре да је та бројка и до 20 мада у том стању нико није могао бројити колико је лешева у тој првој просторији било, али ових 8 је засигурно утврђено, на које последице су оптужени пристали и одузимањем од њих новца и ствари од вредности без икаквог пописивања, дакле на самом почетку ове противзаконите радње видело се да се нема намера за враћањем, оптужени су дакле тиме кршили правила из чл.3. ст.1. тач.1. под а), б) и ц) IV Женевске конвенције и правила из чл.4. ст.1 и 2. тач.а), ц) и е) Протокола II, а по својим овлашћењима, сходно правилима из чл.5. Протокола II они су били обавезни према конкретним околностима у могућности да предузму мере и активности које би обезбедиле хумано поштовање заточених талаца, што су свесно пропустили.

Од упечатљивих сведочења за ову тачку оптужнице наводим исказ заштићеног сведока „Q“ са главног претреса од 03.02.2009.године којом приликом је између осталог рекао и следеће: «Договор испред српске стране водио је Јово Мијатовић, као шеф делегације у којој сам био и ја. После договора позван сам телефоном код Мила Јовића из Штаба Територијалне одбране који ми је рекао да све слободне камионе пошљем сутрадан на Бијели Поток, што сам ја и урадио. Тога дана пролазио сам кроз Бијели Поток и ту сам видео људе из Ђулића да улазе у камионе као и да има камиона и других фирми осим моје. Видео сам жене, децу и старије људе да су одвојени на једној ливади поред пута. Мене је уствари изјутра, у недељу

(01.06.1992.године), звао Миле Јовић и тражио камионе, што је мени било јасно да је договор измењен. У Штабу Територијалне одбране 01.06.1992.године видео сам Брану Грујића, Јову Мијатовића и Марка Павловића и одговорно тврдим да су сви знали за прављење спискова за размену узетих талаца. Мислим да је било на списку 600 имена или нешто више, можда је било 683, можда 685, списак је некеме био насловљен у Тузли. Када сам 01.06.1992. године дошао у Штаб ТО, ту су сигурно били Бранко Грујић, Бранко Поповић, Јово Мијатовић, Гора Савић и ја тада питам Марка Павловића, а он ми каже: „С обзиром да има заробљених Срба у Тузли, дошла је наредба да се ови заробе и потом размене“, али ми није рекао од кога је та наредба добијена. Тада нико није помињао нити коментарисао нешто у вези са Светозарем Андрићем, командантом Бирчанске бригаде. Ту се причало да су ови затворени у Техничко-школском центру и то су сви знали, отворено се причало, сви су на једном задатку и Марко Павловић и Брана Грујић и Јово Мијатовић и Миле Јовић. У својој ранијој изјави сам тврдио да је самном у Техничко-школски центар ишао и Брана Грујић, али сада нисам сигуран. Када сам отишао до Техничко-школског центра и када су се отворила врата отуда је избила пара, било је као кад пару пусти пароброд, била је врућина, јако загушљиво. Тачно је да ми је стражар Видовић причао када сам био код Техничко-школског центра да треба још људи за обезбеђење, да су услови у Техничко-школском центру лоши, да је много људи затворено и ја сам одмах након овога у Штабу Територијалне одбране то рекао свима, то је испричао и Аган Лупић. Моји возачи камиона су ми причали да је било убистава код истоваара у Техничко-школском центру или ту околу нисам баш сигуран. После 15 до 30 дана од дана затварања Муслимана у Техничко-школском центру јавно се по Зворнику причало да су сви побијени. Није могуће да Брана Грујић као и ми сви, није чуо да су ови побијени. У вези са затварањем Муслимана у Техничко-школски центар ја никакав контакт нисам имао са Видојем Благојевићем, командантом Зворничке бригаде. Он тог дана уопште није помињан да има било какве везе са овим догађајем».

Приликом суочења сведока „Q“ и опт.Грујића, на овом главном претресу када је сведочио, оптужени је сам изјавио следеће: „Мени јесте Аган Лупић рекао лично о условима у Техничко-школском центру“, а приликом суочења сведока „Q“ са опт.Поповићем, оптужени је сам изјавио: „Ја јесам написао потврду од 01.06.1992.године и то је неспорно“, то је и данас у својој допунском одбрани потврдио.

Сведок Пејић Љубиша на главном претресу од 15.10.2009.године између осталог посведочио је и следеће: „Брана Грујић је кратко дошао код ТШЦ и рекао Муслиманима да се стрпе да ће бити размена и донео нешто хране. Брана Грујић је ушао унутра у ТШЦ, не знам ко је био са Браном.

Брана Грујић је био предвече тог првог дана када су доведени Муслимани, појавио се на степеништу, тако сам га и угледао, јер сам био на стражи унутра у објекту. Носио је бркове, старији човек, био је нешто у Општини, познавао сам га и сигуран сам да је то био он, мислим да је био у цивилном оделу. Ја сам га видео да је долазио, без обзира што то неко други тврди сад да није“. При суочењу са опт.Бранком Грујићем на овом главном претресу овај сведок је остао чврсто при свом исказу.

3) Принудно расељавање становника села Козлук и Скочић

Саслушањем оштећених Бањановић Фадила, на главном претресу од 30. и 31.01.2006.године, Јакуповић Амира и Имамовић Бакије на главном претресу од 01.02.2006.године, Пекмезовић Шефка од 28.11.2006.године, као и сведока: Аћимовић Милана на главном претресу од 27.09.2007.године, Матић Влада, затим Петковић Милоша, Бошка Милића, Михајловић Сава, др.Зорана Николића, Владић Милице, Пејић Петра, Керкез Драгана, Вучковић Пера и Матић Зорана са главних претреса које у писменом тексту завршне речи наводим, утврђено је чињенично стање које показује да су оптужени 26.06.1992.године, по претходном међусобном договору и заједничкој одлуци, у чему учествује сада и Јово Мијатовић, председник Скупштине Општине Зворник, (против кога је кривични поступак раздвојен), извршили принудно расељавање муслиманског становништва из села Козлук и Скочић тако што су најпре у раним јутарњим часовима, по наредби опт.Поповића, припадници јединица Територијалне одбране које су биле под његовом командом, затим, ангажоване јединице од стране Штаба Територијалне одбране и опт.Поповића припадника полиције, тенковске чете и чете војне полиције, које јединице су припадале Зворничкој бригади у то време, војно запосели село Козлук, а у Козлук отишли и то опт.Поповић уочи дана исељавања у Кризни штаб Козлука, мада неки сведоци говоре да је био на сам дан у Кризном штабу, где **опт.Грујић**, преко једног припадника полиције у Полицијску станицу у Козлук позива председника Месне заједнице Козлук – оштећеног Бањановић Фадила, коме усмено наређује да позове све становнике муслиманске националности и да се у кратком року спреме да напусте село и иселе се преко Републике Србије до Мађарске, а потом у друге земље Европе, након чега Мијатовић оштећеном ултимативно саопштава да су опкољени и да се морају иселити претећи да ће сви бити у супротном побијени; да би на констатацију оштећеног Бањановића да они немају средства превоза, опт.Грујић му саопштио да су аутобуси и камиони већ обезбеђени, након чега опт.Бањановић, под тако створеним притиском, одлази из Полицијске станице и позива све своје сународнике – житеље села Козлук (њих 1.649 лица), а потом и Муслимане из села Скочић (њих укупно 173 лица) са којима су они одржавали иначе блиске односе у вези са оружаним сукобом, дакле када је настао оружани сукоб у Босни и

Херцеговини и чији безбедан боравак у Сकोчићу би био по мом дубоком уверењу озбиљно угрожен по принудном исељавању Козлучана, тако да се без обзира што оптужени Бранко Грујић не помиње исељавање становника из села Сकोчић, они су били доведени у такву ситуацију да нису имали куд него да се и они принудно иселе заједно са муслиманским становништвом из села Козлук. У међувремену су поједини већ припадници по изласку дакле Бањановића и он то види и о томе сведочи припадници Територијалне одбране један број цивила Муслимана истеривали из кућа и усмеравали према паркираним аутобусима и камионима, који су претходно били ангажованим у ту сврху од стране Штаба Територијалне одбране и опт.Поповића, те Мијатовић Јова, и један и други, дакле и оптужени Поповић и Мијатовић Јово одлазили су код директора предузећа која су имала средства превоза, а која су они ангажовали у овој конкретној ситуацији и тражили око 20 возила, па кад су ови говорили да немају толико рекли да морају да нађу итд., дакле сви су били на једном задатку.

Приликом истеривања из кућа муслиманског становништва неки припадници јединица су неконтролисано пуцали тако у ногу том приликом ранији и Хацић Галиба, цивила из Козлука и тиме тако стварали атмосферу страха и принуде; да би, по прикупљању муслиманског становништва ова два села, а пре укрцавања у возила, извршили пописивање свих цивила уз њихов потпис на припремљеном формулару са унапред откуцаном изјавом, да се наводно они добровољно исељавају, да би, затим, уз оружану пратњу припадника Територијалне одбране и полиције, конвој цивилног становништва отпратили до Лознице, па након што је Црвеном крсту представницима Црвеног крста уручен допис оптуженог Поповића којим је тражио пролаз оштећених кроз Републику Србију до граничне зоне са Републиком Мађарском у ком допису је наведено да оштећени остављају сву своју имовину општини Зворник и у ком допису је наведена лажна констатација да се оштећени добровољно исељавају, Црвени крст из Лознице је Комесаријату за избеглице Републике Србије у Београду, упутио писмену молбу да се цивилима наведених села одобри пролаз кроз Србију до Мађарске, преносећи и они у својој молби да је реч о добровољном исељавању, дакле како пише у овом припремљеном поднеску, па по добијању дозволе «службени број од 26.06.1992.године» и боравка оштећених у железничким вагонима једног до два дана, сви цивили се превозе до Палића, где се за неколико дана организује да лица која немају путне исправе ове добију, да би на крају, са овим личним документима оштећени прешли прво у Мађарску, а потом и у друге земље Европе;

Из напред утврђени начин, дакле, оптужени су претњом цивилном становништву да ће сви бити побијени уколико не послушају наредбу за исељавање, принудно и незаконито раселили 1.882 цивилна лица

муслиманске националности и тиме кршили правила из чл.4. ст.1 и 2. тач.х) и правила из чл.17. ст.2. Протокола II.

Сад ћу прећи на Утврђено чињенично стање и оцену доказа за оптуженог Поповића.

1) Злочини према затвореним цивилима муслиманске националности из затвора Суда за прекршаје и „Новог извора“

Радња описана под 1а, а односи се на радњу незаконитог поступања према оштећеном Смаиловић Рамизу. На главном претресу испитивањем оштећеног Смаиловић Рамиза, било је то 28.02.2007.године и сведока Лазаревић Сретена у два наврата, први пут 01.03.2007.године и 08.09.2010.године утврђено је чињенично стање из кога произилази да је оптужени Поповић Бранко у својству команданта Штаба триторијалне одбране у Зворнику дана 16.05.1992.године, са једним неидентификованим за сада припадником територијалне одбране као својим пратиоцем, дошао у нелегално основан затвор Суда за прекршаје у Зворнику па из собе број 1 наредио да изађе у ходник затворени оштећени Смаиловић Рамиз из Глумине, цивилно лице муслиманске националности, и када је оштећени изашао оптужени Поповић му наредио да легне леђима на под, што је он морао и учинити, након чега је пратилац опт.Поповића и уз његову сагласност, оштећеног тукао по грудима са ногама на којима су биле војничке чизме, на који начин је према оштећеном Смаиловић Рамизу заједно са својим пратиоцем, иначе припадником територијалне одбране, нечовечно поступао и тако тиме кршио правила из чл.3. ст.1. тач.1. под ц) IV Женевске конвенције и правила из чл.4. ст.1 и 2. тач.е) Протокола II. Иначе, оштећени Смаиловић Рамиз је лице за кога су се његови ближи сродници заинтересовали да дође до размене, па је између осталог, тај сусрет оптуженог Поповића и Смаиловић Рамиза, на овакав начин, био у том поводу.

У тачки 1-б говори се о још једном незаконитом поступању, пре свега у нелегално основаном затвору Суда за прекршаје, а односи се и на смртно страдала десет лица, међу којима је био оштећени Буљубашић Абдулах звани «Бубица».

На главном претресу испитани су као сведоци за ову тачку оптужнице оштећени: Буљубашић Јасна (25.04.2006.године) и Бошњаковић Беган (30.06.2010.године), затим заштићени оштећени сведок „У“ (29.06.2007.године), „Т“ (29.01.2007.године), „Четири“ (25.01.2007.године) и „Ф“ (30.01.2007.године), као и сведоци Лазаревић Сретен (01.03.2007.године и 08.09.2010.године), Гогин Милорад (28.05.2007.године) и заштићени сведок

„М“ (08.09.2006.године) из чијих исказа је несумњиво утврђено да је тачно неутврђеног дана, у другој половини маја 1992.године, опт.Поповић поново дошао у затвор Суда за прекршаје са двојцом припадника Територијалне одбране и то са сада пок.Маринковић Сашом, звани „Саша Робија“ и Стојановић Анђелком, којом приликом је у овај затвор довео да се затворе без одлуке суда, лишавајући их права на правилно и непристрасно суђење, три цивилна лица муслиманске националности од којих је једно лице било оштећени Буљубашић Абдулах звани „Бубица“ из Зворника, иначе возач Јефте Суботића, директора «Глинице» у Зворнику, који је био видно телесно повређен и он је био ухапшен 11.05.1992.године и приведен опт.Поповићу на испитивање да би потом по његовој сагласности сутрадан 12.05.1992.године оштећени био затворен на пољопривредно добро „Економија“ где су га такође уз његову сагласност и пристанак на последице испитивали, тукли и мучили припадници територијалне одбране познати као „Гогошевићи“ и „краљевачка група“, који су били под командом опт.Поповића, а међу којима су сигурно били Славковић Драган зв.“Торо“ правноснажно осуђени у предмету тога суда К.В.5/05 и сада опт.Савић Горан зв.“Саво“, који су оштећеног Абдулаха тешко претукли тако што га је Славковић тукао ногама и рукама по глави и другим деловима тела, а Савић стајао наоружан у близини и притом са врата оштећеног одузели заједно златан ланчић, говорећи да «ово теби више не треба», док су други припадници наведених група оштећеном набили зашиљени колац у задњицу због чега се он тешко кретао, што је опт.Поповић видео и с тим у вези био дужан да му, сходно правилима из чл.5. ст.1. тач.а) у вези са чл.7. ст.2. Протокола II омогући пружање медицинске неге у најкраћем року, а оштећени Буљубашић се тада, дакле у Суду за прекршаје и пожалио свом познанику, тадашњем заменику командира страже Лазаревић Сретену, да су му у Каракају, како овај сведок каже, „сељаци набили колац у задњицу“ и да има више „масница“ по леђима од удараца, скидајући кошуљу да би Лазаревић то видео, да би након пола сата опт.Поповић сам лично из затвора издвојио затворене цивиле муслиманске националности и то оштећене: Дахалић Хуса, Махмутовић Шукрију звани „Авдија“ из Вран Потока, Хамзабеговић Химзу, из Мемића, Ђолнић Салиха, из Бексује, Демировић Муја, са Куле града, Гутић Шефа, са Куле града, Хациавдић Ниаза, из Дивича и још двојицу неидентификованих цивила, којој групи оштећених је придружио и оштећеног Буљубашић Абдулаха, кога је дакле тако и довео, и потом их све заједно са Маринковић Сашом и Стојановић Анђелком, теретним возилом највероватније марке „Там“, одвео из затвора Суда за прекршаје, да би по одвођењу ових лица, на месту званом „Црни врх“, било лишено живота 10 лица, међу којима је сигурно био лишен живота и оштећени Буљубашић Абдулах.

Идентификација ових лешева на Црном Врху није вршена и тако не знамо засигурно да ли су то ова лица која сам навео по имену и презимену,

али засигурно десет лица јесте лишено живота на Црном Врху и засигурно јесте Буљубашић Абдулах био међу њима.

На овај начин, опт.Поповић свесно пропустио да по одвођењу оштећених из затвора Суда за прекршаје, у којој радњи он лично учествује, предузме мере којима би заштитио њихов живот и телесни интегритет на шта је био обавезан сходно правилима из чл.5. Протокола II и тиме тако, у најмању дакле руку, помогао у лишењу живота 10 цивила међу којима је био и оштећени Буљубашић Абдулах по чији леш је заштићени сведок „М“ (који је био задужен за сакупљање лешева) био упућен да са теретним возилом оде на „Црни врх“ и доведе његов леш да би га предали ради сахране његовом оцу, а што је опт.Поповић претходно у контакту са супругом Буљубашић Абдулаха, оштећеном Буљубашић Јасном њој и обећао, па је заштићени сведок „М“ заиста, по свом сведочењу, са места званог „Црни врх“ превезао укупно 10 лешева међу којима је био и леш Буљубашић Абдулаха.

Заштићени сведок „М“ све лешеве са „Црног Врха“ превезао у „Герину кланицу“ где је леш Буљубашић Абдулаха преузео његов отац и исти сахранио у појединачну гробницу, мада по исказу оштећене Буљубашић Јасне, не знамо како, тек леш Буљубашић Абдулаха се наводно не налази на месту где га је његов отац сасхранио.

На који начин је затварањем у затвор лица муслиманске националности без одлуке суда исте лишио права на правилно и непристрасно суђење и помагањем у лишењу живота 10 цивилних лица муслиманске националности, опт. Поповић кршио правила из чл.3. ст.1. тач.1. под а) и д) IV Женевске конвенције и правила из чл.4. ст.1 и 2. тач.а) Протокола II.

У вези са овом радњом кривичног дела, сведок оштећени Бошњакловић Беган у својој изјави је навео имена и презимена лица које је опт.Поповић лично издвојио и са собом одвео из затвора Суда за прекршаје; док је оштећена Буљубашић Јасна, иначе супруга пок.Буљубашић Абдулаха зв.“Бубица“ изјавила да је по хапшењу свог супруга на дан 11.05.1992.године, дана 12.05.1992.године отишла код опт.Поповића („Марка Павловића“) који јој је тада саопштио да је њему привођен њен супруг и да га је он послао у затвор. При свом задњем сусрету са опт.Поповићем оштећена је изјавила да јој је „Марко Павловић“ тада саопштио да је њен супруг радио страшне ствари и да „њих једанаесторица нису заслужили да живе“, а крај разговора завршио речима обраћајући се оштећеној: „тражите себи нови живот“.

У вези са овим инкриминисаним догађајем заштићени сведок „М“, који је иначе био задужен у Асанационој комисији да превози лешеве и чију

комисију је формирао опт.Поповић Бранко, како смо то напред видели, каже: „Бубичин“ леш сам нашао на „Црном врху“. Иначе и овај сведок лично је познавао пок. Буљубашић Абдулаха, зв. «Бубица», јер је он био возач директора «Глинице» Јефте Суботића. «Коста Ерић (председник Асанационе комисије) ми је рекао да је „Бубичин“ леш горе и да има још лешева. Ја сам његов леш препознао на „Црном врху“ и одатле сам га довезао у Герину кланицу одакле га је преузео његов отац.“

Испитивањем оштећене Стојкић Споменке на главном претресу од 28.03.2007.године, као и сведока Лазаревић Сретена на два главна претреса, несумњиво је утврђено да је оптужени Поповић издао наређење припадницима територијалне одбране да приведу оштећену код њега у Штаб територијалне одбране. Припадници територијалне одбране у први мах нису пронашли код куће оштећену, па су јој оставили поруку да се обавезно јави, што је она и учинила 15.06.1992.године и сама дошла у Штаб Територијалне одбране где ју је опт.Поповић испитивао и вређао речима „да је усташа“, тукао шамарима, а потом, телефоном позвао Лазаревић Сретена, заменика командира у затвору Суда за прекршаје у Зворнику, који је иначе припадник резервне полиције, коме је наредио да дође, преузме и затвори у овај затвор оштећену, без одлуке суда, лишавајући је права на правилно и непристрасно суђење, што је Лазаревић и учинио, да би потом у овај затвор и у затвор у „Новом извору“ где је оштећена након неколико дана премештена и где је провела укупно 76 дана у затвору, више пута долазио, поново испитивао оштећену и приморавао је да му пише којекакве изјаве.

Вређањем речима „да је усташа“ и ударање шамара опт.Поповић је повређивао лично достојанство оштећене и према њој тиме дакле тако нечовечно поступао, а затварањем без одлуке суда оштећену лишио права на правилно и непристрасно суђење, те тако кршио правила из чл.3. ст.1. тач.1. под ц) и д) IV Женевске конвенције и правила из чл.4. ст.1 и 2. тач.е) Протокола II. Иначе разлог позивања оштећене Стојкић Споменке и затварање у затвор је у основи била прича Стојкић Споменке да се свашта дешава у Дому културе у Челопеку за време док су били затворени Дивичанци, причајући да се ту ради свашта па чак и врше одређена убиства, што је један посредан доказ у закључивању делимично издате наредбе од стране опт.Поповића само припадницима територијалне одбране и резервне полиције код Дом< културе у Челопеку, код ТШЦ и Дома културе у Пилици, само да таоци не побегну. Ако се из наредбе за чување страже изостави један део и ако се због тога шта се ту дешава позивају одређена лица и саслушавају, као што је пример у случају Стојкић Споменке, онда по мом дубоко уверењу, јасан је закључак да из тога произилази да све оно што се дешавало на овим местима је било у најмању руку уз пристанак опт. Поповића.

Измењеном и прецизираном оптужницом под I-1) и I-2), о чему сам напред говорио и навео доказе, несумњиво је утврђено да је оптужени Поповић по заједничкој одлуци са оптуженим Грујић Бранком учествовао у пребацивању и затварању 162 таоца – оштећена цивилна лица из „Новог извора“ у Дом културе у Чelopeку. Таоци су по заједничкој одлуци оптуженог Поповића и Грујића имали послужити за размену, што је у неколико наврата и учињено. Ми смо утврдили да је у случају замене четворице таоца из ДКЧ за тело командира полиције Славка Ерића било и то је један од тих примера.

По наредби оптуженог Поповића стражу код Дома културе у Чelopeку чували су припадници резервне полиције који су му били подчињени али само да таоци не побегну, пропуштајући свесно да изда наредбу и предузме мере којима би заштитио живот и телесни интегритет таоца. Опт.Поповић, чак ни након упознавања са чињеницама да неки припадници територијалне одбране дању и ноћу и у више наврата улазе у Дом културе у Чelopeку и убијају оштећене није предузео мере заштите телесног интегритета и живота талаца на које последице је пристао, и тако им помагао у убиству и телесном повређивању оштећених; а у ком периоду су припадници територијалне одбране у Дому културе у Чelopeку лишили живота најмање 27 и ранили најмање 20 лица муслиманске националности од којих су неки утврђени и у правноснажним пресудама и то тако:

- осуђени Вучковић Душан звани „Репић“, припадник ТО Зворника, неутврђеног дана јуна месеца 1992.године, у Дому културе у Чelopeку убио 16 и ранио 20 лица, што је утврђено правноснажном пресудом Окружног суда у Шапцу К.бр.41/94 од 08.07.1996.године. иначе сведоци оштећени из ДКЧ дакле цивили из Дивића посведочили су да је овај број и већи, јер су неки касније од рана преминули, али ова пресуда је постала правноснажна пре него што је поступак пред овим судом започет;

- осуђени Славковић Драган звани „Торо“ и Кораћ Иван звани „Зокс“, припадници ТО Зворника, неутврђеног дана у периоду од 05. до 10.06.1992.године, у ДКЧ убили 2 лица, што је утврђено правноснажном пресудом Окружног суда Већа за ратне злочине у Београду К.В.бр.5/05 од 29.05.2008.године,

- неидентификовани припадници територијалне одбране међу којима су сигурно били и Јанковић Дарко зв.„Пуфта“ и сада пок.Вучковић Душан зв.„Репић“, дана 10./11.06.1992.године лишили живота 9 лица. Велики број сведока у овом предмету потврдио је и број и имена, а то су били: Тухчић Абдулазиз, Хациавдић Салих, Атлић Алија, Бикић Дамир, Бикић Шабан, Пезеровић Заим, Атлић Хасан, Капићић Сакиб и Куршумовић Химза.

Затворени таоци у Дому културе у Челопеку били су цивили из села Дивич, а у овом објекту су боравили од 29.05. па све до почетка јула 1992.године.

Напред наведене утврђене чињенице произилазе и из изјава оштећених и сведока наведених напред у овој мојој завршној речи у вези са извршеним злочином према таоцима из Дивича, као и из исказа сведока Вучковић Војина са главног претреса од 12.10.2010.године, када је потврдио да га је неколико пута опт.Поповић звао у вези са убиствима која су се догађала у Дому културе у Челопеку, тј. у вези са понашањем његовог сада покојног брата Вучковић Душана зв.“Репић“.

Оптужени Поповић је, сходно правилима из чл.5. Протокола II, био у обавези и према конкретним околностима у могућности да предузме мере и активности које би обезбедиле безбедност заточених талаца, што је свесно пропустио на који начин је кршио правила из чл.3. ст.1. тач.1. под а) IV Женевске конвенције и правила из чл.4. ст.1 и 2. тач.а) Протокола II, а по својим овлашћењима је имао обавезу и могао да предузме да до тога не дође.

И у случају незаконито узетих талаца цивила муслиманске националности из села Клиса, Ђулићи и др. у чијој заједничкој одлуци је оптужени Поповић учествовао заједно са оптуженим Грујић Бранком (тачка I-2) ове оптужнице) оптужени Поповић је незаконито поступао и то тако што је прво, у Техничко-школском центру у Каракају у периоду од 01. до 05. јуна 1992.године, а потом у Дому културе у Пилици у периоду од 05. до 08.јуна 1992.године, за време док су у овим објектима били затворени незаконито узети за таоце – оштећена цивилна лица муслиманске националности из села Клиса, Ђулићи и др., опт.Поповић издао наредбу да у Техничко-школском центру, стражу држе и чувају таоце само да не побегну припадници Каракајске чете територијалне одбране и припадници јединице „Пиварског“, која је такође била у саставу Територијалне одбране и под командом опт.Поповића, и који су за време боравка оштећених у Техничко-школском центру ове физички мучили на тај начин што су их изводили из простора ограђеног арматуром, испитивали, тукли разним предметима и приморавали припаднике Каракајске чете да их и они туку, што су ови и чинили и што су ти сведоци посведочили овде пред судом, да би их потом изводили у мању просторију до улаза у зграду и ту убијали из ватреног оружја, на који начин је убијено око 150 лица међу којима је сигурно био и сада пок.Мајловић Авдија, Јашаревић Нурија и Јашаревић Авдо, сведочи заштићени сведок «Осам» који је рекао да је ту реч о двојици браће, да је Јашаревић Нурија, не могавши више да издржи тортуру тражио да се побуне, а други оштећени нису хтели или смели то прихватити, онда због његовог побуњивања њега су извели заједно са братом, па када су их ту истукли она их одвели у ту једну другу мању просторику одакле су се

чули пуцњи, а потом су извели неке друге који су их утоварили у камион да би их одвезли

на «Герину кланицу» и по причи заштићеног сведока «8» су видели да су Јашаревић Нурија и Јашаревић Авдо сигурно убијени и да су пре смрти се загрлили. На овај начин опт. Поповић је пристао и тако помагао у физичком мучењу и лишавању живота оштећених, а у Дому културе у Пилици је оптужени Поповић и такође издао наредбу да стражу држе и чувају таоце само да не побегну припадници Пиличке чете Територијалне одбране која је такође била под његовом командом и на овом месту свесно пропуштајући да изда наредбу и предузме мере којима би заштитио живот и телесни интегритет таоца, а услед којих пропусти су неидентификовани припадници Територијалне одбране или Зворничке бригаде из Дома извели и ту код Дома убили најмање тројицу талаца. У време када су таоци били затворени у Техничко-школском центру у Каракају и у Дому културе у Пилици један део зворничке бригаде је био формиран али чете по месним заједницама које су припадале Територијалној одбрани на самом почетку наставиле су своју судбину да и даље припадају Територијалној одбрани и то су те јединице које су биле под командом опт. Поповића. Како је функционисала та војна структура у свему је објаснио вештак војно-стручног знања др Миле Стојковић, а његове закључке потврдио је и преведени део налаза Батљара који је данас прочитан на главном претресу.

На крају 08. јуна **1992.године** више неидентификованих лица у војној униформи утврдили смо за неке који су били, међу којима су дакле били сигурно Јосиповић Драган зв. «Пипа», он је покојни, пок.Стојановић Бошко зв. «Бошко из Каракаја» и он је покојни, и Тодоровић Миладин зв. «Целат», он није покојни, живи у Босни и Херцеговини из овог Дома извели и из овог дома извели и са теретним возилом у неколико тура одвезли све оштећене таоце на место звано „Герина кланица“ у Каракају и ту их из ватреног оружја лишили живота, на које последице је пристао и тиме тако им помагао у лишавању живота свих затворених таоца.

Од завршетка рата па до сада, од укупног броја затворених талаца прво у Техничко-школском центру у Каракају, а потом у Дому културе у Пилици (њих приближно око 700 лица), у масовним гробницама (примарним и секундарним) пронађено и идентификовано до сада укупно 352 лица, и то: **на месту званом „Гребе“ до сада је идентификовано 1 лице, (у писменом делу завршне речи наведено је његово име и бивше место пребивалишта), на месту Грбавци, односно Бербића Мезарје до сада је идентификовано 43 лица, где су сва лица такође у писменом делу моје завршне речи сва наведена са бившим местима пребивалишта, а на месту званом «Црни Врх» до сада је идентификовано 308 лица, такође сва лица наведена у писменом делу моје завршне речи и да не би**

оптерећивао веће са читањем свих ових имена, знам да није најупутније да се неко ко је страдао и чија се судбина утврђује у овом поступку на данашњем главном претресу његово име не помене, али рећићу да су њихова имена наведена у оптужници, засигурно дакле поменута, она су и поменута у прочитаној оптужници тако да само из, дакле, техничких разлога ето овога пута нећу читати њихова имена.

На напред описани и утврђени начин оптужени Поповић је помагао у физичком мучењу и убиству око 700 цивилних лица – талаца затворених у Техничко-школском центру у Каракају и Дому културе у Пилици и тако тиме кршио правила из чл.3. ст.1. тач.1. под а) IV Женевске конвенције и правила из чл.4. ст.1 и 2. тач.а) Протокола II, а по својим овлашћењима, сходно правилима из чл.5. Протокола II био је у обавези и према конкретним условима био је и у могућности да предузме мере и активности које би обезбедиле безбедност заточених талаца, што је он свесно пропустио.

Напред наведено утврђено чињенично стање у овој тачки оптужнице произилази из доказа које сам навео у тачки I-2) ове оптужнице, да их не понављам, као и из исказа сведока др Љубице Васиљевић са главног претреса од 28.09.2007.године, писаног овлашћења од 01.06.1992.године издатог од Штаба Територијалне одбране у Зворнику са потписом опт.Поповића – „командант штаба мајор Марко Павловић, писменог изјашњења стручног лица за војна питања од 25.05.2010.године др Мила Стојковића, као и изјашњења др Зденка Цирхларжа у вези са ексхумацијом и идентификацијом посмртних остатака у масовним гробницама „Црни врх“, „Гребе“ и „Грбавци“.

Овде морам да укажем и на једно сведочење командира пиличке чете који је неколико пута сведочио пред овим главним претресом и увек избегавао да каже све оно што зна, а да се десило заточеним таоцима у Дому културе у Пилици. На крају испричао је и тај део објашњавајући да више није могао да ћути. То што је он рекао у свему је сагласно са утврђеним чињеницама те тако овај исказ сматрам необично важним и потпуно истинитим да се све оно што је наведено у оптужници узетим таоцима из Клисе, Ђулића и других места заиста и догодило на начин који се може приписати у кривицу и приписани у кривицу опт. Поповићу.

Правном оценом утврђеног чињеничног стања, дакле свих радњи, несумњиво се да закључити да су оптужени Грујић Бранко и Поповић Бранко учинили кривично дело ратног злочина против цивилног становништва из чл.142. ст.1. Кривичног Закона Савезне Републике Југославије од чега су описане радње под тачком I диспозитива оптужнице у вези са чл.22. КЗ СРЈ,

због чега предлагем да их суд огласи кривима, осуди на казне по закону и обавезе их да плате трошкове кривичног поступка.

У својој одбрани датој на главном претресу од 29.12.2008. године, коју је допунио данас, опт.Грујић Бранко у суштини негира сваку појединачну радњу која му је стављена оптужницом на терет. Тврди да ништа друго није знао да обавља осим што је био председник Привремене Владе у Зворнику.

Што се тиче злочина према становницима села Дивич, опт.Грујић тврди да општински органи са тим немају никакве везе и да их он, дакле Дивичанце није посећивао у „Новом извору“. Своју ранију изјаву да је Привремена Влада донела одлуку за исељење села Дивич и да је ову радњу поверила да спроведе Територијална одбрана и њен командант Марко Павловић, оптужени је променио констатацију да је са исељењем Дивичанаца влада била само упозната.

У вези са свим другим, дакле, исељењем на данашњем главном претресу оптужени каже да то није рађено по његовој одлуци или одлукама општинског органа већ да је то спровођена нечија наредба па је показао наредбу Светозара Андрејића у којој пише како ће се вршити исељавање, да се не исељавају мушкарци, да то буде увезано итд. То до сада нико није рекао. Ми смо саслушали и сведока Андрића који је рекао да тај допис који је он написао и упутио Штабу Територијалне одбране Зворника није никад прослеђено. Ако узмемо да може бити тачно ово што тврди сведок Светозар Андрић, ако узмемо да може бити тачно ово што тврди данас у одбрани Брана Грујић, ниједно ни друго не доводи у питање постојање кривичног дела у радњама оптуженог Грујић Бранка. Ако је рађено по наредби нешто што је незаконито и онај који то спроводи одговоран је за то што чини ако је постојала наредба, ако није постојала наредба тим пре. Дакле, ниједна ни друга околност да суд утврди да се десила не доводе у питање постојање ове радње кривичног дела код обојице оптужених.

У вези са злочином према становницима села Клиса и Ђулићи, опт.Грујић Бранко каже да је раније у својој одбрани да је претходних дана пре исељавања Јово Мијатовић њега информисао да ће се Муслимани иселити, а тог јутра на дан исељавања Мијатовић му рекао, тражећи паре од Стеве Радића за храну за мушкарце, рекао му да су мушкарци раздвојени.

Оптужени Грујић у вези са овом радњом кривичног дела у својој одбрани је рекао и да га је о овоме обавештавао и сведок „Q“ тако што му је рекао да је постигнут договор да иду према Сапни са колима, тракторима и томе слично. Дакле, из овакве одбране види се да је оптужени упознат да је постојао договор да се становници села Клиса, Ђулић и друга места иселе

према Сапни и како, а о томе сведочи и сведок "Q" говорећи да кад му је тога јутра, дакле на дан 01.06. саопштено да пошаље камионе у Бијели Поток, јасно било да је неко одлуку променио. Нема ко други да промени одлуку сем онај који је спроводио, а одлуку су спровели оптужени Грујић и Поповић.

У вези са затварањем Муслимана у Техничко-школском центру, у својој одбрани опт.Грујић каже да је познавао Агана Лупића и да му је он рекао, када је изведен из Техничко-школског центра и потом доведен у Штаб Територијалне одбране у Зворнику где се тада налазио Грујић, да је у Техничко-школском центру загушљиво, да има препуно људи, да их малтретирају, тврдећи да он није уопште одлазио тог дана у Техничко-школски центар.

У вези са овом радњом кривичног дела описаног под I-3) опт.Грујић на крају негира своје учешће тврдећи да он уопште критичног дана није одлазио за Козлук, да с тим он нема везе.

У својој одбрани датој на главном претресу од 29.12.2008.године и опт.Поповић Бранко у суштини негира своје учешће у инкриминисаним радњама измењене и прецизиране оптужнице при чему је тада навео да у вези са злочином учињеним учињеним према становницима села Дивич, он тврди да јесте имао више контаката са становницима овога села око њиховог добровољног исељења, о чему је редовно обавештавао Брану Грујића, а што се тиче раздвајања и затварања мушкараца, он о томе не зна ништа и због чега је он наводно запрепашћен.

Дакле, на самом почетку завршне речи рекао сам о улогама оптужених како према ономе које су функције вршили, тако и према ономе како су се понашали ради се о преплетеним функцијама упућеним једни на другу, а што ево из једног малог детаља дате одбране опт. Поповића то и произилази где он каже «о чему сам ја редовно обавештавао Брану Грујића».

Оптужени се сећа да је једне прилике у својој канцеларији затекао Стојана Пиварског који му је показао торбу на његовом столу у Штабу Територијалне одбране у којој су били сатови, ланчићи и друге ствари. Питао га је наводно чије је то, а он му је рекао да је из неког затвора, па је он заштићеном сведоку „Р“, који иначе ради у његовој канцеларији рекао да то проследи у Општину. Колико зна, ове ствари не би требало да буду из Дома културе у Чelopeку.

Суштински није битно одакле потичу ове ствари, суштински је да су те ствари без икаквог редоследа и списка стављене у једну торбу и донете код њега као команданта Штаба Територијалне одбране. Суштински је да се не

предузима ниједна радња да се те ствари попишу, да се каже ономе ко је донео «ало овако се то не ради, ово више не може», него се то тако једноставно прослеђује у општину. Дакле, толико о самом поштовању оних који су затворерни, који су узети за таоце за чију судбину је сваки од њих био задужен и обавезан да према њему хумано поступа како каже члан 5 Протокола II.

У вези са радњом кривичног дела извршеном према становницима села Клиса, Ђулићи, Поповић такође негира свако своје учешће осим делимично у делу где признаје да је издао потврду, што је и данас изјавио у својој одбрани, али и да је то урадио због тога што Видоје Благојевић, командант Зворничке бригаде није могао доћи, а ова лица су требала што пре, како данас каже, да иду за Тузлу да би дошло до размене. Видели смо и шта кажу други сведоци који су били присутни тада када се то све догађало. Као сведок "Q" каже да нико никада тада у вези са исељавањем, затварањем није помињао Видоја Благојевића нити Зворничку бригаду. Да су сви били ту и о томе разговарао, сви су знали.

Сваки други контакт са судбином 700 талаца оптужени негира, било да је реч о њиховој судбини у Техничко-школском центру или пак у Дому културе у Пилици и на крају у „Гериној кланици“.

Што се тиче радње кривичног дела у вези са исељавањем становника села Козлук и Скочић, оптужени каже да га је у вези њиховог исељавања позвао Брана Грујић и рекао да је командант Пеја звао и да Козлучани морају да се иселе, а тада се Пејина морала извршавати. Команданта Пеју који је био на почетку сукоба, иначе припадника Арканове јединице у то време нико од сведока није поменуо, дакле, очигледно је оваква одбрана поновљена на данашњем главном претресу срачуната на избегавање кривичне одговорности за ову радњу кривичног дела.

Оптужени Поповић, видели смо и данас, негирао је и сваку своју везу са смртним страдањем Буљубашић Абдулаха зв. „Бубица“ и других лица која су одведена из зграде Суда за прекршаје, као и незаконите радње извршене према оштећеној Стојкић Споменки и Смаиловић Рамизу.

О свему сам напред довољно објаснио с тим што бих желео да кажем још пар речи у вези са судбином Буљубашић Абдулаха. Буљубаших Абдулах са својом супругом Јасном враћао се у Зворник 11. маја 1992. године, ту негде на мосту бивају лишени слободе, Јасна се после тога пушта а Абдулах не. Обзиром да је пре него што се ово догодило и пре него што, односно пре него што су отишли први пут из Зворника, Јасна се срела са опт. Поповићем па је овога пута потражила њега да му исприча шта је било и да јој он

помогне. При првом сусрету Јасне и опт. Поповића он јој саопштава тако да она схвата да он зна све шта се с њим десило и каже отворено да је Буљубашић њему и привођен. Она одлази сваки дан код њега интересујући се за судбину свог супруга да би он на крају рекао да она тражи себи нови живот, а у вези са судбином «Бубице» да он и ти још који су с њим били, она каже једанаесторица нису заслужили да живе. Она потом одлази и моли да се на неки начин дозволи да се сахрани њен муж што преноси свом свекру и тако долази до тога да се леш Буљубашић Абдулаха преда његовом оцу ради сахране.

Сведок «М», он иначе задужен за саскупљање лешева у Зворнику ради као најтеже и најнезгодније послове у асанационој комисији сакупљање лешева. Он нема других информација где има лешева до да му неко јави и конкретно њему председник комисије Коста Ерић јавља да на «Црном врху» има лешева и да је ту «Бубичин» леш. Дале, затвара се тај круг информација у коме своју улогу свакако има оптужени Поповић Бранко.

На крају да кажем, одбране оптужених Грујића и Поповић Бранка су неистините и срачунате на избегавање кривичне одговорности. Ово пре свега зато што доведене у везу са изведеним доказима показују се као неистините. Сви напред изведени докази сваког од оптужених довели су до њиховог битног учешћа у свакој описаној радњи кривичног дела. Највећи број доказа односи се на исказе сведока оштећених, а један број и на исказе сведока, те на крају на писмене доказе које сам напред наводио појединачно за сваку радњу кривичног дела, те сматрам да сада нема потребе понављати.

Што се тиче виности окривљених за сваку појединачну радњу и укупно наравно, навео сам облик виности сваког од оптужених и у овој елаборацији, с обзиром да нема никакве промене такође нећу понављати због чега предлажем на крају крајева да се оптужени огласе кривим и осуде на казне по закону.

Приликом одмеравања висине казне предлажем да суд цени све околности из чл.41. КЗ СРЈ које буде нашао на страни сваког од оптужених.

Од отежавајућих околности на страни обојице оптужених, по мом мишљењу, предлажем да суд цени следеће:

- број радњи кривичног дела у којима је учествовао сваки од оптужених, при чему је опт.Грујић Бранко учествовао у три радње, а опт.Поповић Бранко у осам радњи извршеног кривичног дела,

- затим број смртно страдалих цивила – таоца, при чему се опт.Поповићу оптужницом ставља у кривицу преко 700 смртно страдалих лица.

Са друге стране, по мом мишљењу, на страни оптуженог Поповић нема олакшавајућих околности, док на страни оптуженог Грујића предлажем да суд цени као олакшавајућу околност да се овај оптужени као држављанин друге државе сам пријавио и предао Окружном суду – Већа за ратне злочине у Београду који је против њега у то време спроводио истрагу.

Поштовано Веће,

На крају своје завршне речи, дозволите да кажем и истакнем следеће:

Уверен сам да су страдања приближно 700 цивилних лица муслиманске националности била на начин који сам представио у својој оптужници и који се има ставити у кривицу оптуженог Поповић Бранка. Да ли ће и ваша одлука о овом питању бити осуђујућа пресуда, коју ја предлажем, остаје да видимо за неколико дана, али ја морам рећи да што се тиче оптуженог Поповића он ће у сваком случају остати сам са судбином ових талаца. Хвала.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

ОДРЕЂУЈЕ СЕ пауза у трајању од 25 минута.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се главни претрес након паузе НАСТАВИ у 13 часова и 08 минута.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Ја сам пропустио на крају пошто сам у завршној речи овај, желео да другачије то презентирам овде пред судом, али овај на крају због ефикасности скраћења времена, одлучио сам ево овај да то урадим

тако што ћу одређене фотографије са обележним лицима места на карти о којима сам говорио у завршној речи ради бољег увида већа овај приложити.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Као доказ?

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Не као доказ. Ради бољег увида ономе о чему сам говорио, о чему сам говорио.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, али.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Пазите, све те фотографије.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ми смо завршили доказни поступак.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Не, не, не. Све ове фотографије суд је извео као доказ у доказном поступку. У њих је извршио увид, оне се сад налазе на једном месту,

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То су оне исте. Мислила сам да је нешто ново.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Како сам ја презентирао у оптужници. Ништа друго, не, не.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Има и за одбрану. Има то на ЦД-у.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Могао сам ја страдати, добро.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите.

Пуномоћник оштећених Славица Јовановић у завршној речи изјави:

Славица Јовановић, пуномоћник оштећених. У априлу, мају и јуну 1992.године, на територији општине Зворник, Босна и Херцеговина, српске оружане снаге убиле су више од 1.500 Муслимана, житеља те општине, од којих тужилаштво за ратне злочине у овој оптужници помиње њих око 800. Ову чињеницу нико не спори, а потврдиле су је и изјаве сведока оштећеног Ахмета Грахића, заштићеног сведока «Н» као и сведока Косте Ерића и Неђе Младеновића, председника и члана комисије за санацију терена форммиране са задатком сахрањивања тела убијених. У то време оптужени Бранко Грујић био је председник Српске демократске странке, кризног штаба, привремене владе и председавао је ратним штабом и ратним секретаријатом општине Зворник. Привремена влада са оптуженим Грујићем на челу 28. априла 92.године, супротно свим правилима оптуженог Бранка Поповића под лажним именом и лажним чином мајора именовао је за команданта штаба територијалне одбране. Он није имао било каквог знања војне струке, није служио обавезни војни рок, није био држављанин Босне и Херцеговине, није имао пребивалиште на територији општине Зворник, његово право име у Зворнику било је познато само неколицини најутицајнијих особа међу којима и оптуженом Грујићу. Ни након 6 година трајања поступка није се сазнало зашто је баш он а не неко други у том тренутку рата постављен на место команданта штаба територијалне одбране. Верујем да одговор на ово питање представљају догађаји који су након тога уследили у Зворнику и селима око

њега, односно ратни злочини за које се у овом поступку суди. Истог дана када је оптуженог Поповића именовала за команданта штаба територијалне одбране. Привремена влада је под његову команду ставила све припаднике свих добровољачких јединица на територији општине Зворник. Оптужени Грујић каже да су кризни штаб и привремена влада доносили најважније одлуке у Зворнику али да су оне доношене у његовом одсуству. Оваква тврдња је нетачна јер у пракси одлуке неког органа представљају одлуке његовог председника. Било да их он креира или прихвата као своје. Он признаје да је знао и донекле био укључен у исељавању Муслимана са територије општине Зворник, као и то да су мушкарци Муслимани раздвајани од жена, деце и старих, али да не зна шта се са њима касније дешавало. Тврди да није знао да су их у пречнику од пар километара од седишта привремене владе припадници добровољачких јединица из Србије на најужаснији могући начин понижавали, злостављали и убијали. Добровољци из Србије оптужени Грујић је месец дана пре тога позвао да дођу у општину Зворник сведоци Војин Вучковић «Жућа» и Светислав Митровић «Нишки» вође добровољачких јединица рекли су да су у априлу 92., у хотелу «Језеро» у Малом Зворнику са оптуженим Грујићем и Поповићем договарали долазак и ангажовање својих јединица на територији општине Зворник. Сведок Мирослав Вуковић рекао је да је припаднике добровољачке јединице Пиварски, оптужени Грујић дочекао, извинио им се због лошег смештаја. Сви они налазили су се на платном списку који су контролисали и одобравали оптужени. Оптужени су исплаћивали оне које су мештани Дивича, Клисе, Ђулића и околних села истерали из њихових кућа, раздвојили мушкарце од жена, без хране и воде и елементарних хигијенских услова затворили у дом културе Челопек и техничко-школском центру у Каракају и тамо их понижавали, злостављали, сакатили и убијали. На истом списку били су и они који су из домова истерали мештане села Козлук и Скочић и депортовали их ван граница Босне и Херцеговине. Злочин према становницима села Дивич, злочин према становницима села Клиса, Ђулићи и других места и принудно расељавање мештана села Козлук и Скочић уследили су по именовању оптуженог Поповића за команданта штаба територијалне одбране а непосредно по формирању ратног штаба и ратног секретаријата општине Зворник. Образац поступања је био исти. Српска страна у сукобу је током преговора са Муслиманима; мештанима тих села захтевала предају оружја обећавајући им да ће након тога моћи да наставе са дотадашњим начином живота. Одмах по одузимању оружја уследиле су пљачке муслиманских кућа, насумична појединачна хапшења и убиства Муслимана и оружани напади на муслиманска села, што је доводило до концентрације ненаоружаног муслиманског становништва. У Дивичу, на Бјелом Потоку и Козлуку унапред је било припремљено све што је било неопходно за транспорт муслиманског становништва и заробљених мушкараца. Јединице територијалне одбране Зворник блокирале су све

излазе из села, претходно су ангажовани аутобуси и камиони чији су возачи знали где треба да возе жене, децу и старе а где заробљене мушкарце. Од сведока Милана Лазића и Аце Бајића чули смо да је станица полиције из Тршића премештена у Челопек са циљем да полицајци те станице стражаре испред дома културе у коме су били затворени Муслимани из Дивича. Оваква организација и синхронизација деловања различитих структура била је могућа само уз непосредно учешће и утицај инструмената политичке и војне моћи у Зворнику, што су оптужени тада били. Сви сведоци који су као полицајци или припадници територијалне одбране Зворник били ангажовани на обезбеђивању Муслимана затворених на Економији, зградама суда за прекршаје, Новог извора, дому културе Челопек и техничко-школском центру у Каракају, кажу да су имали задатак само да пазе да заробљени мушкарци, заробљени Муслимани не изађу и побегну из објеката у којима су затворени али не и да припаднике добровољачких јединица спрече да те затворенике злостављају и убијају. Од вештака др.Милета Станковића чули смо да су они тако поступали јер су имали такво наређење, у супротном, имали би обавезу да добровољце спрече силом оружја. Вештак каже да је такво наређење стражарима могао да изда само оптужени Поповић који је због распада дотадашњег система одбране одговарао једино органу који га је изабрао – привременој влади односно оптуженом Грујићу као њеном председнику. Одговорност оптужених за заробљавање 174 мушкараца Муслимана из Дивича и њихово затварање на жицом ограђени фудбалски стадион у згради предузећа «Нови извор» а затим у дому културе у Челопеку најјаче потврђују изјаве заштићених сведока који кажу да је оптужени Поповић на дан исељавања Дивичана мештанима наредио да напусте село а да је два дана касније оптужени Грујић од мушкараца затворених у згради «Новог извора» захтевао да попишу своја имена и изразе лојалност српским властима. Одговорност оптужених за злочин према становницима села Клиса, Ђулићи, Лупе, Шетићи, Калодрани, Џине, Сјенокос, Чалишман, Тршић, Кучић Кула, Мракодол, Махмутовић, Рамићи, Тахићи, Хајдаревићи, Хамдићи, Радаве, Бјели Поток, Дардаган, Петковци и Грбавци, које су српске снаге 01. јуна 1992.године, натерале да уместо до Сапне иду на Бјели Поток, где су након раздвајања око 700 мушкараца међу којима 36 мушке деце млађе од 18 година затворили у Техничко-школски центар у Каракају а жене, децу и старије особе камионима одвезли до територије под контролом муслиманских оружаних снага потврђују изјаве бројних сведока међу којима и сведока-оштећених Ђулафере Ђинић којој су на Бјелом Потоку заробљена и убијена четворица синова, Шећа Делић којој су са Бјелог Потока одведена и убијена двојица синова, супруг и свекар, Мунавера Јашић убијен јој је супруг и више чланова шире фамилије, Ханифа Хасановић убијен јој је супруг, Џамила Алић којој је убијено 30 чланова фамилије, Фатима Јашаревић, убијен јој је супруг и више чланова фамилије, Мевлудин Лупић коме су убијени отац, стриц, браћа од стрица и 15 других чланова фамилије,

Сувада Селимовић, убијен је њен супруг, Амира Омеровић, убијен јој је отац, брат, двојица стричева и више чланова фамилије, Фатимка Мустајбашић, убијена су двојица њених синова, обојица млађих од 18 година, Исмета Дардаган, убијени су њен син и супруг, Ермина Суљић, убијен је њен супруг, Сејдо Омеровић, Омер Селимовић, Алија Ђулић, Адам Лупић, Ахмет Грахић, заштићени сведок «9» и «8». Чланови породице убијених Муслимана убеђени су да су оптужени Грујић и Поповић криви за смрт њихове деце, мужева, очева и браће. Они су у априлу, мају и јуну 1992., живели на територији општине Зворник и знају да су оптужени тада били господари њихових живота. Одговорност оптужених за принудно расељавање становника села Козлук и Скочић: потврђују сведоци Фадил Бањановић, Амир Јакуповић, Бакија Имамовић, Драган Риђошић, Стеван Ивановић, Петар Пеић, Мирослав Вуковић, Радомир Којић, Витомир Томић, Пера Вучковић, Шефко Пекмезовић, заштићени сведоци «О», «Р» као и писмени докази. Одговорност оптуженог Поповића за злочин према затвореним цивилима муслиманске националности у затвору у суду за прекршаје и «Новом извору» потврђују сведоци Јасна Буљубашић којој је оптужени Поповић рекао да њен супруг Абдулах Буљубашић «Бубица» не заслужује да живи, заштићени сведоци «4», «Т», «Ф», «5», Рамиз Смајловић, Сретен Лазаревић, Споменка Стојкић и Беган Бошњаковић. Одговорност оптуженог Поповића за непредузимање заштите незаконито узетих талаца потврђују сведоци припадници чете ТО Каракај, чете ТО Пилица, припадници полиције, који тврде да нису имали обавезу да заштите Муслимане које су по његовом наређењу затворили на пољопривредном добру Економија, суду за прекршаје, «Новом извору», дому културе Челопек и техничко-школском центру у Каракају. Сведок Милорад Јовић каже да је одлука о принудном раду затворених Муслимана донела привремена влада и да је по тој одлуци Нишки у циглани где је сведок био директор, довео 25 затворених Муслимана који су обављали принудни рад. Чињеницу да расељавање и убиство муслиманског становништва општине Зворник је било претходно договорено и испланирано посебно потврђују изјаве сведока «Q» који је са Бјелог Потока посебно одвео породицу Рашида Ломића и Петка Панића који каже да је покушао да издвоји двојицу дечака као и Витомира Томића који каже да је знао да ће становници Козлука и Скочића бити протерани за Мађарску. Није тачно да полиција и територијална одбрана нису могли да добровољце спрече у вршењу тих злочина. Сведок Горан Јовановић секретар привремене владе каже да на седницама владе није ни помињано да полиција и територијална одбрана не могу да контролишу добровољце. А Драго Шакотић да су чланови владе били упознати са безвлашћем које добровољци спроводе над Муслиманима. Припадници паравојних јединица протерани су из Зворника тек када су опљачкали и понизили министра у Влади Републике Српске. По сведочењу Војина Вучковића «Жуће» то је учинио његов брат покојни Душан Вучковић «Репић» који је након тога одмах ухапшен али не и

пре тога када је у дому културе у Челопеку убијао затворене Муслимане. Све ово доказује да су цивилне и војне власти у Зворнику добровољце из Србије отерали онда кад су постали претња по њих, а да су пре тога добровољци деловали уз њихову сагласност и одобрење. Последње дане живота заробљени мушкарци Муслимани провели су у изузетно нехуманим условима. Њихови мучитељи затварали су их у просторијама у којима су по летњој жези пуштали грејање, нису им дали храну и воду, тукли су их свиме чиме је могуће ударати, па чак и буздованом справом која потиче из средњег века. Сакатили су их и терали да једу сопствене делове тела, ножем на челу урезивали крстове, очеве и синове приморавали да међусобно сексуално опште. У одговору на питање да ли је знао ко је убијао Муслимане чија је тела он сахрањивао сведок «М» је рекао кога да питам, требао сам можда да идем да тражим у команди, да идем код Бране Грујића, Бранко ко је убио тога и тога? Оптужени одговарају за животе убијених мушкараца а шта је са животима њихове деце која су расла а нека се и рађала без очеве? Са животима њихових жена које су морале без игде ичега да наставе саме? Са животима њихових родитеља који у старости нису доживели помоћ и подршку деце коју су одгојили? Чињеница да је у јуну 1992.године, ниједан Муслиман није живео на територији општине Зворник а да су њихове куће и имања заузели Срби, одговор је на питање зашто је све то чињено. У априлу, мају и јуну 1992.године, убиство Муслимана у Зворнику није било кажњиво. Сведок Васа Ерић председник Основног суда у Зворнику рекао је да су процесуирана само кривична дела у којима су жртве били Срби а не и кривична дела у којима су жртве били Муслимани. Једини сведок који је током сведочења поменуо кажњивост тих дела је сведок Драган Ђокановић који тврде да је чланове привремене владе упозоравао да ће за оно што се тада дешавало у Зворнику једног дана одговорати пред судом. Тај дан је дошао након 18 година, ово судско веће има дужност да све грађане Босне и Херцеговине и Србије а посебно чланове породица 1500 убијених Муслимана, убеди да је правда достижна. Оштећени истичу имовинско-правни захтев и предлажу да окривљени Бранко Грујић и Бранко Поповић буду оглашени кривима и осуђени по закону.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хвала.

Пуномоћник оштећених Наташа Кандић у завршној речи изјави:

Ја ћу из угла организације за људска питања и прво са питањем да ли је ова оптужница доказана и да ли је допринела разјашњењу догађаја у општини Зворник у периоду који оптужница обухваћа? Ја ћу најпре да почнем са како почиње и ова оптужница прецизирана и како тужилац почиње. Он почиње са 8. априлом и каже и у оптужници и у свом усменом

излагању каже оружане снаге, а да ниједног тренутка не каже које су то српске оружане снаге и мислим да је то врло битно, било је доста података из потпуно независних извора о томе које се то српске оружане снаге налазе на територији општине Зворник непосредно пре избијања рата и чињења ужасних ратних злочина. То је битно зато што се злочини не догађају овако како су поређани у оптужници, они се не десе одједном, ето сад неко крене па некога овај, некога убије, него постоји једно време припреме и постоји тај један контекст у којем се ти злочини догађају. Мислим да је штета што ми немамо у излагању тужиоца када он говори, што нема тога да је овај материјал сав који ће бити доступан јавности, што није такав да може да помогне да на основу утврђивања кривичне одговорности оптужених добијемо део слике онога што се овај, догађало у том делу Босне и Херцеговине. То је једно; друго, тужилац је врло добро и врло се потрудио и то је добро и врло је добро, врло ће лако сви који буду хтели да проучавају овај судски материјал да лако виде како он овај, доказује оптужбе и стварно добро, једино мени остаје онако нејасно на основу чега је више оптужбе и доказа за одговорност на страни Бранка Поповића у односу на овај, Бранка овај, Грујића. Оно што бих такође, што сматрам битним да се овај помене, а то је да и у оптужници и у излагању, ми говоримо, односно не ми, тужилац и заправо он закључује, да је доказано да је реч о овај, принудном исељавању Муслимана из Козлука и Скочића. Прво, ја мислим да је то толико пута разни сведоци су говорили, описивали како је то било, тај пут из Козлука до не знам неких трећих земаља. Будући да је тај пут Козлучана ишао преко трећих земаља то је реч о депортацији, а принудно исељавање и ако се овде не помиње јесте организовано у селу Дивич. Мада се овде уопште не говори, то одједном, имамо узимање талаца, имамо стадион, све то, а да уопште не знамо готово одакле су кренули ти људи. Ти људи су кренули из Дивича принудно, под притиском, присилно, нису они кренули ни на какво туристичко путовање на Црни врх и оно што ми се чини непримереним када се говори о Козлуку и доказује заправо шта се догодило у Козлуку и зашто су одговорни оптужени, каже «након постигнутог договора о добровољном исељењу», мислим да је то непримерено тежини дела и радњи и поступању оптужених и уопште оног што се догодило, ком броју, више од 5000 људи је заправо било приморано да напусти село, тако да то бојим се и ако је било седења, разговора, планирања о томе како ће да их, како ће да створе једну ту хомогену чисту територију не може се рећи да је то било добровољно исељење. Имам још једно, мислим да то судско веће требало да обрати пажњу на то, а то је реч је о томе да када је реч о Каракају, када је реч о школско техничком центру, Пилици, онда се све оно што је изнето током доказног поступка чини ми се да сада добија једно онако блажу ноту, па се то каже сада од једном становници Каракаја су били незадовољни. Молим вас, оно што је се догодило у Каракају и што је резултирало заправо премештањем затворених у Пилицу, то није никаква последица

незадовољства, тако што су људи који су живели ту у Каракају сматрали да то што се догађа није добро, па да због тога треба их одвести на неко боље место, та Пилица се понавља у животу Муслимана у нашим животима и '95.године, и као што тужилац лепо каже на почетку по претходном договору и заједничкој одлуци и Пилица је избор те локације, тог села није случајно и није узрокован негодовањем становништва и ја ћу на крају само још да кажем то, да кажем да мени се чини, не чини, него то је став Организације за људска права и то само не домаћих то је и међународних када су у питању овако тешки ратни злочини, овде није у питању, не знам крађа неке, ево имовине неке мале, не знам, као што је била пљачка па да је само у питању то кривично дело. Овде су у питању страшна кривична дела и мислим да је, и то је наш став уопште и став Организације за људска права да је непримерено помињати уопште олакшавајуће околности, чак ни ту околности ни чињеницу да је неко, да се неко предао. Ми не знамо, можемо само да наслућујемо зашто се неко предао, зашто је неко узео нечије држављанство и шта иза тога стоји, али непримерено је у случајевима овако тешких кривичних дела уопште се позивати на олакшавајуће околности, нема оправдања за овакву врсту злочина, не знам чак ни у случају збиља да је, да предавање је узроковано кајањем и потребом да се одговорност лично утврди пред судом. И да ли смо, ја морам наравно поново да кажем из угла Организације за људска права, ово суђење јесте дуго трајало, предуго и наравно да мислим да и оптужени имају своја права и да је једно од тих права да суђење буде брзо и да нема одуговлачења, оно што је посебно карактеристично за ово суђење али слично и неким другим суђењима, да је јако мало сведока спремних да помогну у расветљавању догађаја и читаве те ситуације, шта више често смо били врло, врло често у врло непријатним ситуацијама која су увек постављала питање шта се догађа са људима да нису спремни да изнесу ни један податак о ономе што се другима догађало, да су неспремни уопште да признају патњу других и да су, ако ништа нису лоше урадили, онда бар то да су били посматрачи, чак да су били против оних ретких, ретких који су по некад хтели да кажу или да изразе своје лично незадовољство. Ми смо можда имали три или четворо овде сведока, мислим наравно овде се пре свега односи на Србе који су имали и личне храбрости, а осим тога и имали смо прилику да видимо шта значи у ствари тај један живот са злочином који је страشان, великих размера и који се догађао испред људи. Мислим на Драгана Машановића, мислим на Мићу Давидовића који је један можда од ретких који је хтео и био у поседу релевантних информација да опише из угла неког професионалног полицајца шта се то догађало и слику коју је он дао треба имати у виду, управо у вези са, да кажем да постоји нешто што и претходи, непосредно претходи узимању пушке, убијању некога или затварању. Један утисак који се такође га ја често имам у другој вези са предметима да се рачун за ове ужасне злочине сломије на двојици, да они плате цену али читав доказни поступак је показао да се све ово није могло

догодити само зато што су оптужени били на својим позицијама и да нема других одговорних. Много оних је било одговорних, видели смо их овде, неки су данас бизнисмени, неки су сведочили под псеудонимом, неки су помогли међународним судовима у добијању документације, данас су они слободни, а о злочинима у општини Зворник ми можемо да судимо данас само на основу кривице коју ће утврдити суд у односу на ову двојицу. И оно што ми се такође чини важним да смо имали једно суђење у којем је породице жртава су пратиле ово суђење и ма колико било провокација од стране породице оптужених, породице оштећених жртава су увек реаговале са стварно једним посебним достојанством и мислим да је и то једна карактеристика овог суђења а да љутња, ружне речи породице оптужених су стварно биле беспредметне зато што није било ни једне провокације ни од стране пуномоћника ни од стране породица жртава да би биле речене, да би биле на онако ружан начин повремено речене. Ето то. Хвала вам.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хвала. Изволите. Само се представите.

Оштећени МЕВЛУДИН ЛУПИЋ: Мевлудин Лупић, оштећени.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите.

Оштећени Мевлудин Лупић у завршној речи изјави:

Ја ћу покушати говорити својим ријечником и ријечима чланова породице и у име осталих чланова породица оштећених, а ми као чланови породица оштећених и наша организација Удружење породица заробљених и несталих лица општине Зворник од самог хапшења ове двојице оптужених пратили смо ово суђење и цијело то вријеме процеса слушали смо различита свједочења, слушали смо глас жртава, свједочења о страхотама и ужасима који су доживели наши најмилији од којих многих и нема више међу нама живима. Слушали смо и преживјеле свједоке, тортуре које су нас задесиле, а с друге стране чули смо и покушај одбране окривљених да оповргну све оно што је речено пред овим судом. У овом поступку на оптуженичкој клупи пред овим судом се налази не само овде двојица оптужених Грујић и Поповић, на овој оптуженичкој клупи заједно са њима је и њихов бивши режим који је имао за циљ истребљење једног народа. Питамо се већ годинама како не бити крив ако херметички затворите један град Зворник и почнете пуцати по њему, како не бити крив и одговоран а знате да су у том истом граду дјеца ваших комшија, старији људи, жене, немоћни, ненаоружани. Нису ово ни моје импресије, ни импресије чланова породице већ је ово скуп чињеница које су се дешавале око нас. Све ово цијелокупни кривични поступак и пресуда која ће се донети имају правно историјски значај да се никада не понови ни у овој земљи, а ни у другим земљама да овакве особе попут оптуженог Грујића и Поповића не буду на функцијама са

којих се управља градом, државом, општином, полицијом, војском, нема горег злочина од овога да онај ко је задужен да чува властити народ и своје суграђане других нација да он одлучује о животу и смрти недужних грађана само зато што припадају другој вјери. Да су оптужени извршиоци кривичних дјела која им се стављају на терет у овом поступку ми сматрамо да је доказано. Овом доказаном оптужницом објашњења је права природа начина владања и схватања власти и посебно је доказано да је тадашња власт оличена у њеним најзначајнијим представницима овде оптуженима Грујићем и Поповићем била спремна и решавала све политичке интересе убијањем недужног народа. Оно што нам је најтеже пало у током цијелог овог поступка јесте да и овде оптужени Грујић и Поповић а и многи други свједоци Срби ниједног тренутка нису показали суосјећање са нама породицама жртава тако да су покушавали да прећуте и прећутали једну велику истину, а тиме само и даље прикривали злочин. Само неколицина свједока Срба су бар мало показали суосјећања са нама породицама и рекли мало више од осталих ко је овде оптуженима Грујићу и Поповићу дао право да они одлучују о томе ко ће да живи тада у Зворнику, а ко не. Докази презентирани током суђења по оптужби несумњиво показују да су оптужени свакодневним, планским осмишљеним борбеним активностима створили услове тоталне несигурности, неподношљивости, бесперспективности даљег опстанка и живота Муслимана на подручју општине Зворник '92.године. другачије сам замишљао своју завршну ријеч када сам први пут дошао овде и пратио ово суђење али видим да за ту другачију реч нема потребе. Кривица ових људи који сједе на оптуженичкој клупи по нашем мишљењу је већ давно доказана, али дозволите ми да кажем и ово ако се узму у обзир сви изведени докази Тужилаштва, ако се узме у обзир сва свједочења оштећених онда дајем себи за право да данас овдје пред вама судским вијећем и свима осталим присутним у овој судници да кажем следеће одлука коју суд донесе може бити само исправна казна за злочинце. Желимо да оптужени буду проглашени кривим по свим тачкама оптужнице која их терети за убиство, прогоне, незаконито затварање, депортацију, желимо само да правда буде задовољена. И задња моја реченица данас ће бити овде изречена у име свих мајки, свих очева, браће, сестара, синова и кћери и у име свих убијених, мученх, протјераних са подручја општине Зворник обзиром да сам повратник, да смо очекивали да ће ово тећи ка неком бољем суживоту у наредном периоду, а рећи ћу следеће смртна казна је укинута али и казна од 40 година или 20 година затвора оптуженима даје право на живот, то право на живот нашим најмилијим који више нису са нама је укинута у априлу, мају и јуну 1992. године, а укинуо их је двојица оптужених Грујић и Поповић.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хвала. Изволите. Ајте колега.

Адв.МИЛОМИР ШАЛИЋ: Мислите сад да наставимо или да ми ипак за понедељак, ја мислим да смо.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ја мислим да наставите а Ви не знам шта мислите. Ја сам мислила да наставимо.

Адв.МИЛОМИР ШАЛИЋ: Па не можемо завршити тако брзо. Сад колико је упутно да то прекидамо.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Петнаест до два је, колико Вама треба времена отприлике, јесте ли израчунали?

Адв.МИЛОМИР ШАЛИЋ: Па не знам стварно колико, ево сад сам набацао ту неких ствари.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Колико отприлике, сат, два?

Адв.МИЛОМИР ШАЛИЋ: Па сигурно два сата.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Нико се овде не плаши завршне речи, могу ја почети сада и да говорим.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не можете Ви, сад је колега на реду, добро.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Не, ми имамо само један договор знате са нашим окривљенима. Они имају по сат и по, два, јер Тужилаштво је говорило малтене два и по сата чињенице, анализе. Наши клијенти спремају по два, два и по сата до три.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Неће они данас доћи на ред, ни Ви колега.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Па не, молим Вас.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ни Ви не би дошли на ред.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Допустите само да Вам кажем нешто па ћете ми онда. Ми имамо један план, а одбрана се увек може договорити којим редоследом и како ће износити завршне речи. Ради јединствене одбране ми предлажемо пошто сте и сами рекли да имате понедељак и да имамо уторак после подне да у понедељак господин Грујић, односно колега Шалић дају јединствену одбрану у једном делу и ми ћемо у понедељак да дамо после подне нашу завршну реч. Тим више што смо имали овде измену, данас смо добили писмену једну оптужницу, ја сам јуче добио ову писмену и данас ево данас ме је питао и мој клијент да ли он може да добије транскрипт сад за викенд овога што је говорио Јавни тужилац.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не може за викенд, како да добије за викенд?

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Молим?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Како мислите за викенд?

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Па не, па ја сам рекао.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Морам ја прво да прегледам, ја не могу да добијем за викенд.

Опт. БРАНКО ПОПОВИЋ: Ако икако може.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Бранко, молим Вас.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не може, размислите мало па ћете видети да не може.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Ја сам му рекао да не може.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ево ја му сад кажем да не може за викенд, може у понедељак.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Шта?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да добије транскрипт ако буду колегинице које скидају записничари транскрипт.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Ја сам му објаснио да не може али он треба да сабере те своје биљешке.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Друга ствар, ми за редослед извођења завршних речи нећемо мењати значи прво иду браниоци па оптужени.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Молим?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Кажем нећемо мењати редослед извођења завршних речи по Закону о кривичном поступку. Значи прво иду браниоци па оптужени.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Па није Вам то, нигде Вам то не у ЗКП то строго не одређује и небојте се нећете направити. Ја Вам стављам као предлог.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ничег се ја не бојим, немојте Ви мене.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: А ово доживљавамо само као један у низу повреда, јер ако имате интегралну одбрану ако су људи у годинама у којима јесу и имају елементарно право да после два и по или три сата завршне речи то је њихово елементарно право након шест година суђења да могу да прате оно што њихови браниоци говоре.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Колега, све ми је јасно, седите.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: А не видим због чега Ви не дате то право. Је ли има неки разлог?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ја не знам о чему и након пет година мени није јасно око чега се ми споримо. Значи ево прекинућемо да се сви одморе.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Јесте сагласни сви да господин Шалић и Грујић у понедељак, ми ћемо у уторак поподне.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Па нећемо то сад, ја сам већ рекла став, према томе.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Шта нам нећете?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Прво иду браниоци на крају оптужени.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: Не, то нигде не пише.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, ја тако мислим.

Адв.МИРОСЛАВ ПЕРКОВИЋ: То ни у «Овчари» није.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Пустите «Овчару», ово је други предмет, ово није председник већа из «Овчаре».

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

**Главни претрес се ПРЕКИДА ради одмора и наставиће се у
понедељак 08. новембра 2010. године у 09,30 часова.**

Довршено.

ЗАПИСНИЧАР

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА-СУДИЈА